

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО
ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПРОГРАМИРАНЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ”

НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ
по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ,
чрез процедура за предварителен конкурентен подбор на
проекти с определен срок за кандидатстване

Приоритетна ос 3: „Устойчиво развитие на туризма”

Операция 3.1: „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”

Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:
BG161PO001/3.1-02/2009 „Подкрепа за развитието на туристически атракции”

Бюджетна линия: BG161PO 001/3.1-02/2009

Краен срок за представяне на формуляра за предварителен подбор: 04 Ноември 2009 година

Код по приоритетна тема:	56, 58
Код по форма на финансиране:	01
Код по териториална спецификация:	01, 02, 04
Код по местонахождение:	BG

София, юни 2009г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”	8
1.1. ВЪВЕДЕНИЕ	8
1.2. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	9
1.3. ПРИОРИТЕТНА ОС 3 „УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА”	9
1.4. ОПЕРАЦИЯ 3.1. „ПОДОБРЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ АТРАКЦИИ И СВЪРЗАНАТА С ТЯХ ИНФРАСТРУКТУРА”	10
2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	11
2.1. ПРОЦЕДУРА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СХЕМАТА ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	12
3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	12
4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	13
4.1. ПРАВИЛА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОЕКТИ, ГЕНЕРИРАЩИ ПРИХОДИ	13
4.2. РЕЖИМ НА ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ	15
4.3. ПРАВИЛА ЗА ДОПУСТИМОСТ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА	15
4.3.1. ДОПУСТИМОСТ НА КАНДИДАТИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ	15
4.3.1.1. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ДОПУСТИМОСТ НА КАНДИДАТИТЕ И ТЕХНИТЕ ПАРТНЬОРИ:	15
4.3.1.2. СПЕЦИФИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ДОПУСТИМОСТ НА КАНДИДАТА	16
4.3.1.3. ПАРТНЬОРСТВО И ДОПУСТИМОСТ НА ПАРТНЬОРИТЕ	16
4.3.1.4. ИЗПЪЛНИТЕЛИ ОТ СТРАНА НА БЕНЕФИЦИЕНТА	17
4.3.2. ДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ, ЗА КОИТО МОЖЕ ДА СЕ КАНДИДАТСТВА	17
4.3.2.1. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ:	17
4.3.2.2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ	18
4.3.2.3. ДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА ПОКАНА СА:	19
4.3.2.4. НЕДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ/ПРОЕКТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА СА:	23
4.3.2.5. БРОЙ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ НА КАНДИДАТ	23
4.3.2.6. СТЕПЕН НА ГОТОВНОСТ/ЗРЯЛОСТ НА ПРОЕКТА	24
4.3.3. ДОПУСТИМИ РАЗХОДИ: РАЗХОДИ, КОИТО СЕ ПРИЗНАВАТ ПРИ ОТПУСКАНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	25
4.3.4. НЕДОПУСТИМИ РАЗХОДИ	29
5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ И ПРОЦЕДУРА НА ОЦЕНКА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	31
5.1. ФОРМУЛЯР ЗА ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПОДБОР	31
5.1.1. КАК И КЪДЕ СЕ ПОДАВА ФОРМУЛЯРА ЗА ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПОДБОР	31
5.1.2. КРАЕН СРОК ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ФОРМУЛЯРА ЗА ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПОДБОР	32
5.1.3. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	32
5.1.4. ОЦЕНКА НА ФОРМУЛЯРА ЗА ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПОДБОР	32
5.1.4.1. ОЦЕНКА НА АДМИНИСТРАТИВНОТО СЪОТВЕТСТВИЕ И НА ДОПУСТИМОСТТА	33
5.1.4.2. ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ФОРМУЛЯРА ЗА ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПОДБОР	33
5.1.5. СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА ПРЕДВАРИТЕЛНИЯ ПОДБОР	39
5.2. ФОРМУЛЯР ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	40
5.2.1. КАК И КЪДЕ СЕ ИЗПРАЩАТ ФОРМУЛЯРИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	41
5.2.2. КРАЕН СРОК ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ФОРМУЛЯРИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	41
5.2.3. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	41
5.2.4. ОЦЕНКА И ОКОНЧАТЕЛЕН ПОДБОР НА ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	42
5.2.4.1. ОЦЕНКА НА АДМИНИСТРАТИВНОТО СЪОТВЕТСТВИЕ	42
5.2.4.2. ОЦЕНКА НА ДОПУСТИМОСТТА	42
5.2.4.3. ТЕХНИЧЕСКА И ФИНАНСОВА ОЦЕНКА	43
5.2.5. СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПРИ ПРЕДСТАВЯНЕ НА ФОРМУЛЯРА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	51
5.3. ПРОЦЕДУРИ ПО СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	53
5.3.1. УВЕДОМЯВАНЕ ОТНОСНО РЕШЕНИЕТО НА ДОГОВАРЯЩИЯ ОРГАН ВЪВ ВРЪЗКА С ПРОЕКТНОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ	53
5.3.2. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	54
5.4. ОБЩИ ПРАВИЛА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ ПО ДОГОВОРИ ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	54
5.4.1. СПЕЦИАЛНИ УСЛОВИЯ, ПРИЛОЖИМИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА	54
5.4.2. ОКОНЧАТЕЛЕН РАЗМЕР НА БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	55
5.4.3. НЕВЪЗМОЖНОСТ ДА СЕ ИЗПЪЛНЯТ ЦЕЛИТЕ НА ПРОЕКТА	55
5.4.4. ПРОМЕНИ В ДОГОВОРА И БЮДЖЕТА	55
5.4.5. ПЛАЩАНИЯ	55

5.4.6.	НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА И ПОСТИГАНЕ НА ЗАЛОЖЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ	56
5.4.7.	ОТЧИТАНЕ НА ПРОЕКТА	56
5.4.8.	ПУБЛИЧНОСТ	57
6.	СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА	58

Обяснителни бележки

Анекс	Документ, с който се изменят или допълват условията на сключения вече договор
Безвъзмездна финансова помощ	Без да противоречи на чл. 108 от Регламент (ЕО, Евратом) No 1605/2002г., това са средства, предоставени от ОП "Регионално развитие", включително съответното национално съфинансиране, с цел изпълнението на одобрен проект, насочен към постигане на определени резултати.
Бенефициент на безвъзмездна финансова помощ	Лицата, посочени в чл.2, ал. 4 от Регламент (ЕО) No 1083/2006г. - публичен или частен стопански субект, организация или предприятие, които отговаря за започването или за започването и изпълнението на операциите. В рамките на схемите за помощ по член 87 от Договора за създаване на ЕО бенефициентите са публични или частни предприятия, които изпълняват отделен проект и получават публична помощ.
Възстановим данък добавена стойност	Сумата на платения данък върху добавената стойност, която регистрираното по реда на Закона за данък върху добавената стойност лице има право да приспадне от задълженията си по Закона за данък върху добавената стойност, включително когато, като е имало това право, не го е упражнило по реда на закона.
Договарящ орган	Орган, който провежда процедури за набиране и оценка на проектни предложения и сключва договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.
Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	Договор, сключен между Ръководителя на Договарящия орган и бенефициент, за предоставяне и разходване на безвъзмездна финансова помощ с цел изпълнение на одобрен проект.
Допустими разходи	Разходите, които могат да бъдат приети като разрешени по един проект по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г..
Кандидат	Водеща организация и/или партньор/и, която/които разработват проектно предложение с цел бъдещо изпълнение на одобрения проект.
Критерии за допустимост на кандидатите	Критерии относно кандидатите, които могат да бъдат бенефициенти по конкретната безвъзмездна финансова помощ.
Критерии за допустимост на дейностите по проекта	Изисквания, които се отнасят до видовете дейности, предвидени за изпълнение в рамките на проектните предложения, които отговарят на приоритетите и целите на конкретната безвъзмездна финансова помощ, както и на правилата и законодателството в областта на държавните помощи.
Критерии за оценка на проектните предложения	Критерии, изготвени и одобрени от Управляващия орган, съобразени с критериите за подбор на проекти на ниво операции, одобрени от Комитета за наблюдение по съответната оперативна програма, създаден с Постановление № 182 на Министерския съвет от 2006 г. за създаване на Комитети за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка и Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, в съответствие с които се извършват оценката и изборът на проекти, които да бъдат съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз.

Недопустими разходи	Разходи, които не могат да бъдат приети като разрешени по проект и не могат да бъдат включени в искане за плащане по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г.
Нередност	Всяко нарушение на разпоредба на общностното и/или националното законодателства, произтичащо от действие или бездействие на стопански субект, което има или би имало като последица нанасянето на вреда на общия бюджет на Европейския съюз и/или националния бюджет, като отчете неоправдан разход.
Одитиращ орган	Структурата, която е функционално независима от Управляващия орган и Сертифициращия орган и е отговорна за проверката на ефективното функциониране на системите за управление и контрол.
Оперативна програма	Документ, представен от държава-членка и одобрен от Комисията, който определя стратегия за развитие с набор от приоритети, които да бъдат осъществени с помощта на съответния фонд или, в случай на цел "Сближаване", с помощта на Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие.
Операция	Проект или група от проекти, избрани от Управляващия орган на съответната Оперативна програма или от друго звено под негова отговорност, съгласно критерии, определени от Комитета за наблюдение, и изпълняван/и от един или повече бенефициенти, с оглед постигане на целите на Приоритетната ос, с която са свързани.
Оценителна комисия	Комисия, сформирана от най-малко трима членове с необходимите технически и административни компетенции с цел да се даде мнение за оценка на проектните предложения.
Оценка на административното съответствие	Етап от оценката на проектното предложение, при който се извършва проверка относно формалното представяне на проектното предложение.
Оценка на допустимостта	Етап от оценката на проектното предложение, при който оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост на кандидатите и на проектните дейности.
Покана за набиране на проектни предложения	Обществена покана от страна на Управляващия орган, адресирана към ясно дефинирани категории кандидати (потенциални бенефициенти), с цел те да разработят проектни предложения в рамките на специфична операция.
Приоритетна ос	Един от приоритетите на стратегията в оперативна програма, която включва група операции, които са свързани и имат специфични измерими цели.
Проект	Съвкупност от взаимосвързани и взаимодопълващи се дейности с предварително определена цел/и, необходими ресурси и времева рамка за изпълнение, водещи до постигането на конкретни количествено-измерими резултати.
Проекти, генериращи приходи	Всяка дейност, която включва инвестиция в инфраструктура, чието използване подлежи на такси, заплащани директно от ползвателите или всяка дейност, която включва продажбата или отдаването под наем на земя или сгради или всяко друго предоставяне на услуги срещу заплащане (чл. 55 от Регламент 1083/11.07.2006 г.).
Проектно предложение	Предложение за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за изпълнението на определен проект, включващо формуляр за кандидатстване и други придружителни документи.

Публични органи	Бюджетни предприятия съгласно параграф 1, т.1 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството.
Сертифициращ орган	Структурата, отговорна за сертифициране на разходите по всяка оперативна програма и за подготвяне и изпращане на ЕК на сертифицирана декларация за разходите и искане за плащане по всяка оперативна програма.
Схема за безвъзмездна финансова помощ	Това е общоприетото название на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма. В настоящите насоки безвъзмездна финансова помощ и схема за безвъзмездна финансова помощ се използват като синоними.
Техническа и финансова оценка	Оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с критериите за оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на Оперативната програма.
Управляващ орган	Структурата, определена да осъществява функцията по управление на оперативната програма и отговорна за нейното ефективно, ефикасно и законосъобразно изпълнение.

Списък на съкращенията

ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУТ	Закон за устройство на територията
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НВМОП	Наредба за възлагане на малки обществени поръчки
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОЛАФ	Европейска служба за борба с измамите.
ОПРР	Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013г.
ПМС	Постановление на Министерски съвет
СМР	Строително-монтажни работи

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”

1.1. Въведение

Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013г. (ОПРР) представлява единна оперативна програма за всичките шест района за планиране в България, които са избираеми за финансиране по цел „Сближаване” на политиката за сближаване на ЕС. ОПРР е разработена в съответствие с целите на Европейския съюз, определени в Стратегическите насоки за сближаване на Общността за периода 2007-2013 година. Също така, ОПРР е в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка на Република България и с Националната програма за реформи. В този по-широк контекст всички действия, предвидени в рамките на ОПРР, ще включват приоритетите на Общността, които подкрепят устойчивото развитие чрез укрепване на растежа, конкурентноспособността и заетостта, социалното включване, както и опазване качеството на околната среда.

Оперативна програма „Регионално развитие” за периода 2007-2013 г. трябва да изпълни следните средносрочни цели:

Обща цел на програмата

- ☞ Подобряване качеството на живот и работната среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентноспособност и устойчиво развитие.

Специфични цели на програмата

- ☞ Изграждане на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с техните по-слабо урбанизирани периферни територии, като по този начин се увеличават възможности за просперитет и развитие.
- ☞ Осигуряване на по-добър достъп до пътни, ИКТ и енергийни мрежи за изостаналите райони.
- ☞ Повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви, диверсифицирани, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност.
- ☞ Мобилизиране на регионалните и местни технически и институционални възможности и ресурси за осъществяване на политики за регионално развитие.

ОП „Регионално развитие” поставя стратегически акцент върху ограничен брой въпроси в отговор на потребността от изпълнение на целите на ЕС за постигане на растеж и трудова заетост в светлината на подновената Лисабонска стратегия, чрез използване на инструментите на политиката за сближаване и Стратегическите насоки на Общността за сближаване 2007–2013. Акцентът се поставя върху избрана комбинация от няколко стратегически области, попадащи главно в обхвата на първите основни насоки.

- ☞ *Стратегията на ОПРР е да се повиши конкурентноспособността и привлекателността на регионите и общините и да се намалят различията между и особено в рамките на шестте района за планиране на ниво NUTS II посредством подобряване на индустриалната, жилищната, социалната, екологичната и културна среда на градските райони и достъпността на селските райони по отношение на пътните, информационните и комуникационни, както и енергийните мрежи.*

Стратегията ще бъде изпълнена посредством пет приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие
- Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност
- Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма
- Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество
- Приоритетна ос 5: Техническа помощ

1.2. Институционална рамка за прилагане на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

Управляващ орган на ОПРР

Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие” в Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Управляващият орган носи отговорност за управлението на ОПРР, съгласно Регламент № 1083/2006г.

Договарящ орган на ОПРР

По отношение на настоящата схема, Управляващият орган е и Договарящ орган, по смисъла на ПМС №121/31.05.2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, и по Програма ФАР на Европейския съюз, (обн. ДВ, бр.45/07 г.).

Комитет за наблюдение на ОПРР

Одобрява критериите за избор на операции по ОПРР, осъществява наблюдение, одобрява корективни мерки и изпълнява други функции, произтичащи от Регламент (ЕС) № 1083 /2006 г. и ПМС №182 / 21.07.2006г.

Сертифициращ орган

Дирекция “Национален фонд” в Министерство на финансите. Съгласно чл. 61 от Регламент (ЕС) №1083/ 2006 г., Сертифициращият орган е отговорен за сертифициране на разходите, извършени от бенефициентите.

Одитиращ орган

Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС” към Министъра на финансите. Съгласно чл. 62 от Регламент (ЕС) №1083/ 2006 г., Одитиращият орган е отговорен за извършването на одити, за проверка на ефективното функциониране на системата за управление и контрол на оперативната програма.

Централно координационно звено

Административно звено в Министерството на финансите, създадено с Решение № 965 на Министерския съвет от 2005г. за определяне на управляващите органи на Оперативните програми и междинните звена за управление на средствата от Структурните фондове на Европейския съюз в Република България.

1.3. Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”

Настоящите насоки за кандидатстване по схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/3.1-02/2009 „Подкрепа за развитието на туристически атракции” са в рамките на приоритетна ос 3 на ОПРР „Устойчиво развитие на туризма”.

Приоритетна ос 3 попада в обхвата на сферата на действие на ЕФРР, посочена в чл.4, т.6 и т.7 от Регламент(ЕО) 1080/2006г.

Приоритетната ос цели повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви и разнообразни, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност и увеличаване на приноса на сектора към устойчивото регионално развитие.

Туризмът се счита за един от приоритетните сектори на българската икономика. Неговият потенциал се доказва от приноса му към brutния вътрешен продукт, износа и валутните приходи, както и от създаването на работни места. Високата териториална концентрация,

обаче, в съчетание с еднообразието на продукта и пропуските в маркетинга на туристическите дестинации, намаляват шансовете досегашният темп на растеж да продължи в средносрочна и дългосрочна перспектива, докато настоящата тенденция на развитие крие значителни екологични, социални и икономически рискове за свръхразвитите курорти.

Акцентът на приоритетната ос е върху развитието на туристическия продукт по екологично и икономически устойчив начин, основано върху продуктово и пазарно разнообразие и по-пълно и по-равномерно използване на туристическия потенциал. Целта е да се разшири териториалния обхват на туризма, ползите от него да се разпределят по регионално по-балансиран начин и да се допринесе за икономическото разнообразяване на регионите.

Допълнително ще бъде подпомогнато подобряването на бизнес средата за туризъм с цел да се предложат инвестиционни решения, които да насърчат туризма и развитието на бизнеса чрез изграждане на туристически атракции, основани на културно-историческото и природно наследство и свързана с тях туристическа инфраструктура, популяризиране и модернизиране на туристическите обекти, разширяване и подобряване маркетинга на туристическите дестинации, увеличаване на пазарната информация в рамките на туристическата индустрия и политика, както и укрепване на партньорството между различните участници.

Без тази подкрепа очакваното ниво на развитие на туризма ще бъде постигнато на много по-късен етап и то не по такъв цялостен и допълващ начин, какъвто е предвиден в настоящата приоритетна ос.

Съществен елемент на приоритетната ос ще бъде максимизирането на въздействието на осъществяваните дейности чрез приоритетно подпомагане на по-големи проекти, които имат значителен принос за конкурентноспособността и генерирането на приход за регионите и за промяна в настоящата териториална структура на туризма.

Приоритетната ос отговаря на целите на Националната стратегическа референтна рамка (НСРР), която акцентира върху богатото и разнообразно природно и културно наследство, отчита приноса на туризма за националния растеж и го възприема като основен елемент на местния потенциал и един от двигателите на регионалното и местно развитие. Така НСРР призовава към укрепване на регионалното измерение на продукта, поставяйки ударението върху ролята му за икономическата диверсификация, особено в селските райони, както и за опазване и използване на природното и културното наследство.

1.4. Операция 3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”

Основна цел на операцията е развитие на интегрирани и специфични туристически продукти на базата на конкурентни и търсени атракции, които допринасят за диверсификацията и териториалното разпространение на туризма.

Операцията се фокусира върху развитието на туристически атракции. Тя е насочена към преодоляване на несъответствието между богатия и разнообразен ресурсен потенциал и липсата на развити атракции, адаптирани към съвременните пазарни изисквания и интегрирани по начин, който да осигурява значителното им търсене и да гарантира икономическата им жизнеспособност.

Операцията цели подобряване, обновяване и разширяване на обекти на природното и културно наследство и/или групи от такива обекти и свързаната с тях публична инфраструктура, насърчавайки по този начин развитието най-вече на специализирани продукти като културен, екологичен, здравен (балнеоложки/спа) туризъм и/или разнообразяване на предлагането на традиционния масов туризъм.

Основни акценти на операцията са:

- а) приоритетна подкрепа за по-големи по мащаб проекти, т.е. проекти които насърчават развитието на стратегически разположени туристически продукти с широко въздействие, основани на природното и културно-историческо наследство или на групи от по-малки туристически обекти, и
- б) фокусиране на интервенциите върху по-слаборазвитите туристически локализации, притежаващи значителен туристически потенциал (т.е. операцията ще се прилага в райони извън високоразвитите туристически центрове, където е концентрирано развитието в момента).

Операцията ще подпомага проекти, основани на действителен маркетинг, които могат да докажат, че са в състояние да привлекат нови, особено чуждестранни туристи и да допринесат за нарастване на приходите от туризъм.

Операцията ще се фокусира върху туристически атракции, в смисъл на туристически обекти, които представляват комплексен туристически продукт или преживяване.

2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Основната цел на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е **да подкрепи развитието на конкурентноспособни туристически атракции, които допринасят за диверсификация на туристическия продукт, намаляване на териториалната концентрация и по-равномерно разпределение на ползите от туризма.**

Конкретни цели:

- Да се развият конкурентноспособни природни и културно-исторически атракции и/или групи атракции, способни да привлекат значителен брой посетители;
- Да се подкрепят по-слабо развитите туристически локализации във вътрешността на страната, притежаващи значителен туристически потенциал.

Предложените проекти трябва да допринасят за:

- разнообразяване на туристическото предлагане и насърчаване развитието на специализираните видове туризъм;
- икономическа диверсификация на съответната територия/ регион и намаляване на териториалната концентрация на туризма;
- насърчаване на предлагането извън сезона, намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в съответната територия/ регион;
- опазването на природното и културното наследство в контекста на устойчивото развитие.

Постигането на целта ще се основава на следните обективно измерими индикатори:

Индикатори за въздействие:

- Нетни годишни приходи от международен туризъм;
- Заетост на легловата база;
- Брой нощувки извън развитите райони.

Индикатори за резултат:

- Нарастване на броя посетители на подкрепените атракции;
- Нарастване на удовлетвореността (висока и много висока) на посетителите от атракциите.

Индикатори за продукт:

- Брой подкрепени туристически атракции/обекти;
- Брой обучен персонал на подкрепените атракции;
- Брой създадени работни места в подкрепените туристически атракции:
  - Работни места създадени във връзка с изпълнението на проекта;
  - Работни места създадени като резултат от проекта (които ще бъдат осигурени и след приключването на финансовата подкрепа по ОПРР).

2.1 Процедура за изпълнение на схемата за безвъзмездна финансова помощ

Процедурата за изпълнение на настоящата схема е в съответствие с ПМС №121/31.05.2007г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС, и по програмата ФАР на Европейския съюз:

1. с оглед фазите за кандидатстване – **процедура с предварителен подбор на проекти** - съгл. чл.12 (1), т.2;
2. с оглед начина на подбор на проектите – **процедура на конкурентен подбор на проекти** – съгл.чл.12 (4) т.1;
3. с оглед на сроковете за кандидатстване – **процедура с определен срок за кандидатстване** – съгл.чл.12 (7) т.1.

ВАЖНО!!!

Настоящите насоки описват процедурата за кандидатстване по схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Процедурата с предварителен подбор на проекти включва две стъпки, а именно:

1) Представяне на Формуляр за предварителен подбор от кандидата, съгласно Приложение А-1;

2) При одобрение на Формуляра за предварителен подбор, кандидатът ще бъде поканен писмено да подаде Формуляр за кандидатстване, съгласно Приложение А-2, в рамките на до 4 месеца от изпращането на поканата от страна на УО.

Моля, обърнете внимание, че не всички изисквания трябва да бъдат изпълнени, респ. не всички документи трябва да бъдат приложени при подаване на Формуляра за предварителен подбор.

Независимо от това, кандидатите трябва да се запознаят с пълните изисквания, за да преценят целесъобразността и възможността си за кандидатстване по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.

3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Общият размер на средствата по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е както следва:

Бюджетна линия	Общ размер на безвъзмездната финансова помощ	Съфинансиране от ЕФРР (85%)	Национално съфинансиране (15%)
BG161PO001/3.1-02/2009	82 858 124 лева 42 364 686 евро	70 429 405 лева 36 009 983 евро	12 428 719 лева 6 354 703 евро

Договарящият орган си запазва правото да не разпредели всички налични средства по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ при недостатъчен брой качествени предложения, отговарящи на предварително зададените критерии.

Размер на безвъзмездната финансова помощ по отделните проекти към настоящата схема:

За отделните проекти, които могат да бъдат финансирани по настоящата схема важат следните размери на минимална и максимална стойност:

- минимална сума на безвъзмездната финансова помощ: **1 000 000 лв.**
- максимална сума на безвъзмездната финансова помощ : **6 000 000 лв.**

Оценителната комисия си запазва правото да препоръча намаляване размера на исканата безвъзмездна помощ по проектите, ако разходите са неоснователни и се считат за прекомерни.

ВАЖНО!!!

БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА НЕ МОЖЕ ДА НАДВИШАВА 85 % ОТ ОБЩАТА СТОЙНОСТ НА ПРОЕКТНОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ, Т.Е. КАНДИДАТИТЕ СЛЕДВА ДА ОСИГУРЯТ МИНИМУМ 15 % СОБСТВЕН ПРИНОС.

4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Тези насоки установяват правилата за представяне, подбор и изпълнение на проектите, финансирани по процедура за предварителен конкурентен подбор на проекти с определен срок на кандидатстване, в съответствие с разпоредбите на ПМС №121 /31.05.2007г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС и по Програма ФАР на ЕС.

Кандидатстването по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ се осъществява въз основа на проектни предложения.

4.1. Правила по отношение на проекти, генериращи приходи

За „проекти генериращи приходи” по смисъла на чл.55 от Регламент на Съвета (ЕО) No.1083/2006г. от 11 юли 2006г. относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) No.1260/1999, **стойността на допустимите разходи**

не следва да надвишава разликата между текущата стойност на инвестиционните разходи и текущата стойност на нетните приходи от инвестицията за период от 15 години.

Текущата стойност на инвестиционните разходи и текущата стойност на нетните приходи от инвестицията се определят като част от финансовия анализ/анализа „разходи-ползи“ за всеки конкретен проект. За нуждите на изчисляването на генерирането или негенерирането на прихода, разходите за подготовка на инвестиционния проект се считат за част от инвестиционните разходи.

Когато не е възможно да се оценят предварително приходите, приходите, генерирани в рамките на 5 години от приключването на проекта, се приспадат от разходите за проекта, които са декларирани към Европейската комисия и следва да се възстановят от Бенефициента.

Имайки предвид, че крайната цел на финансовия анализ е 1) да заключи дали даден проект генерира приходи и 2) да определи размера на тези приходи, бенефициентът следва да използва „Ръководство за анализ разходи-ползи на инвестиционните проекти“, на ЕК от 16.06.2008г. „Guide to cost-benefit analysis of investment projects“ в частта му „Финансов анализ“, публикуван на интернет страница:
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/sf2000_en.htm

Основна цел на финансовия анализ е:

- 1) да докаже дали даден проект се нуждае от безвъзмездно финансиране (т.е. да оцени дали е печеливш от финансова гледна точка (*financial profitability*))
- 2) при наличие на такава нужда – да изчисли и да докаже размера на необходимото безвъзмездно финансиране и
- 3) да провери финансовата устойчивост (*financial sustainability*) на проекта.

Параметрите, които трябва да бъдат изчислени при изготвянето на финансовия анализ са:

- финансова нетна настояща стойност на инвестиционните разходи (ФННС/ИР (*financial net value of investment costs – FNP/IC*)) и финансова нетна настояща стойност на капитала ФННС/К (*financial net present value of the capital – FNPV/IC*);
- финансова норма на възвращаемост на инвестиционните разходи (ФВНВ/ИР (*financial internal rate of return of investment costs – FIRR/IC*)) и финансова вътрешна норма на възвращаемост на капитала ФВНВ/К (*financial internal rate of return of the capital – FIRR/C*);
- финансовия дефицит (*funding gap rate*);
- „сумата по решението“ (*decision amount*) и
- размера на безвъзмездната финансова помощ (*EU grant rate*).

Финансовият анализ следва да се изготви като се използва метода на дисконтираните парични потоци (*discounted cash flows*).

ВАЖНО: Всички проектни предложения, по които е получена покана за депозиране на Формуляр за кандидатстване, по настоящата схема, имат потенциал за генериране на приходи и трябва задължително да съдържат финансов анализ.

4.2. Режим на държавни помощи

Допустими бенефициенти по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са **общините посочени в т.4.3.2.2.**

Общините са публични органи за местно самоуправление, които не се явяват предприятия по смисъла на чл.87 от Договора за създаване на Европейската общност. Следователно ще се осъществява трансфер на държавен ресурс към публичен орган. Ще се финансират дейности, свързани с подобряване, обновяване и модернизиране на публична инфраструктура. В този смисъл предоставянето на безвъзмездна финансова помощ по настоящата схема не се явява държавна помощ.

4.3. Правила за допустимост по настоящата схема

Съществуват три вида критерии за допустимост, отнасящи се до:

- **Допустимост на кандидатите и партньорите**, т.е. организациите, които биха могли да кандидатстват за отпускане на безвъзмездна финансова помощ (4.3.1),
- **Допустимост на дейностите**, т.е. проектите, за които може да бъде отпусната безвъзмездна финансова помощ (4.3.2),
- **Допустимост на разходите**, които се включват при определяне размера на безвъзмездната финансова помощ (4.3.3).

4.3.1. Допустимост на кандидатите и партньорите

4.3.1.1. Общи изисквания за допустимост на кандидатите и техните партньори:

В съответствие с чл.7, ал.1 и ал.2 от ПМС №121/ 31.05.2007 г., кандидатите и/или техните партньори **не могат да участват в процедурата за набиране на проектни предложения** или да получат безвъзмездна финансова помощ ако:

- а) са обявени в несъстоятелност, са обект на открито производство по несъстоятелност, ликвидация, дейността им не е поставена под съдебен надзор, сключили са споразумение с кредитори, преустановили са стопанска дейност, са обект на производство, свързано с такива въпроси и се намират в подобна процедура съгласно националните закони и подзаконовни актове;
- б) са осъдени за престъпление по служба с влязла в сила присъда;
- в) са признати за виновни за тежки правонарушения при упражняване на професионална дейност, доказани с всякакви средства, които Договарящият орган може да обоснове;
- г) не са изпълнили задълженията, свързани с плащане на вноски за социално осигуряване или плащане на данъци в съответствие с правните разпоредби на Република България;
- д) са осъждани с влязла в сила присъда за измама, корупция, участие в престъпна организация или всякаква друга незаконна дейност, накърняваща финансовите интереси на Общностите;
- е) вследствие на друга процедура за възлагане на обществена поръчка или отпускане на безвъзмездна финансова помощ, финансирани от бюджета на Общностите, са били обявени в тежко нарушение поради неизпълнение на своите договорни задължения;
- ж) са обект на конфликт на интереси;
- з) са представили умишлено документи с невярно съдържание при осигуряване на информацията, поискана от Договарящия орган като условие за участие в

процедурата за кандидатстване за безвъзмездна финансова помощ, или не предоставят тази информация.

Изискванията по т. 4.3.1.1 от а) до з) се прилагат съответно и за лицата, които са овластени да представляват кандидата/партньора и са вписани в търговския регистър или в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел или са определени като такива в учредителния акт, когато тези обстоятелства не подлежат на вписване.

Изискванията по т. т. 4.3.1.1 от а) до з) не се отнасят за бюджетни предприятия по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството.

Кандидатът/партньорът трябва да приложи към документите за кандидатстване декларация по точки от а) до з), че не попадат в нито едно от горепосочените обстоятелства (**Приложение В4**).

Кандидатите ще бъдат изключвани от участие в процедурата за подбор на проекти и отпускане на безвъзмездна финансова помощ, ако те или техните партньори са направили опит да получат поверителна информация или да повлияят на Оценителната комисия или на Договарящия орган в процеса на оценка по настоящата схема.

4.3.1.2. Специфични изисквания за допустимост на кандидата

Допустими кандидати по настоящата схема са:

- **Общините**, посочени в т.4.3.2.2;

Кандидатите трябва:

- да са пряко отговорни за подготовката и управлението на проекта и да не са посредници;
- да имат опит и да могат да демонстрират своя капацитет за управление на дейности, съответстващи на дейностите, за които се кандидатства;
- да притежават стабилен и достатъчен финансов ресурс, за да се гарантира изпълнението на дейностите по проекта.

4.3.1.3. Партньорство и допустимост на партньорите

По настоящата схема кандидатът може да участва самостоятелно или в партньорство.

Допустими партньори по настоящата схема са:

- общините, посочени в т.4.3.2.2;
- сдружения на общини¹,
- други публични органи², управляващи недвижими културни ценности с национално значение и защитени територии по Закона за защитените територии;
- туристически сдружения, регистрирани в Националния туристически регистър и техни клонове.

В случай, че партньорите са туристически сдружения, те трябва:

- **да са регистрирани като юридически лица с нестопанска цел съгласно чл.11, ал.1 от Закона за туризма;**

¹ Под „сдружения на общини“ следва да се разбира доброволно сдружаване на общини за решаване на общи въпроси и за постигане на цели от взаимен интерес съгласно чл.9 от Закона за местното самоуправление и местната администрация.

² Под публични органи следва да се разбира "бюджетни предприятия" по смисъла на ал.1, т.1 от Допълнителните разпоредби към Закона за счетоводството, а именно: държавните и общинските органи, техните структурни единици и всички икономически обособени лица, прилагащи бюджети, бюджетни сметки, извънбюджетни сметки и фондове по смисъла на Закона за устройството на държавния бюджет и Закона за общинските бюджети, както и държавните фондове и институции по задължителното обществено, здравно и друго осигуряване, държавните висши училища, Българската академия на науките, Българската национална телевизия, Българското национално радио и други лица и структурни единици, чиито сметки и операции се включват от Министерството на финансите в консолидираната фискална програма.

- да са регистрирани в **Националния туристически регистър**, поддържан от Държавната агенция по туризъм;
- да са учредени (съгласно съдебната им регистрация) поне **12 месеца преди датата на публикуване** на настоящата покана за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

В случай, че партньорите са **туристически сдружения/ сдружения на общини**, то **седалището и основното им място на дейност** трябва да се намират в/ да **обхващат общините в района на ниво 2³ на изпълнение на проекта**, за да се гарантира местното ангажиране и съпричастност с проекта, както и устойчивост на резултатите и продължаване на дейностите по проекта.

Всяка организация може да изпълнява ролята на **партньор в повече от едно проектно предложение**. Партньорската организация трябва да разполага с достатъчен капацитет, за да изпълни поетите ангажименти по проекта.

Партньорите участват при изпълнението на проекта, като направените от тях разходи в тази връзка са допустими по идентичен начин, както и разходите, направени от бенефициента.

ВАЖНО!!!

Партньорствата, създадени за целите на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, не е необходимо да бъдат регистрирани в съда.

Кандидатът и всички партньори заедно подписват **Декларация за партньорство**, съгласно **Приложение Д** на Насоките за кандидатстване. Декларацията за партньорство следва да бъде приложена към Формуляра за предварителен подбор.

Впоследствие поканените да депозират Формуляр за кандидатстване по настоящата схема следва да приложат към подкрепящите документи **Договор за партньорство**, уреждащ взаимоотношенията между кандидата и всички партньори по време на изпълнение на проекта.

4.3.1.4. Изпълнители от страна на бенефициента

Бенефициентът има право да сключва договори с изпълнители за осъществяването на дейности по проекта. При избора на изпълнители Бенефициентът прилага Закона за обществените поръчки и нормативните актове по прилагането му в случаите, когато се явява възложител по смисъла на чл. 7 и чл. 14, ал. 4 и 5 от Закона за обществените поръчки (ЗОП) и чл. 1, ал. 4 от Наредбата за възлагане на малки обществени поръчки (НВМОП).

Договарящият орган ще осъществява предварителен, текущ и последващ контрол за спазване от страна на Бенефициента на процедурите за определяне на изпълнител. При представяне на искане за междинно или окончателно плащане от страна на Бенефициента, Договарящият орган ще извършва проверка на процедурите за определяне на изпълнител, с оглед признаване на разходите за съответната дейност, възложена на изпълнител.

4.3.2. Допустими дейности, за които може да се кандидатства

4.3.2.1. Продължителност:

Планираната продължителност на проекта **не може да надвишава 24 месеца.**

³ Районите на ниво 2 се определят в съответствие с чл.4, ал.3. от Закона за регионалното развитие.

Кандидатът трябва да има предвид и да включи в продължителността на проекта процедури като провеждане на обществена поръчка за строителство, услуга и/или доставка, необходимо време за строителство, отчетност и окончателното заплащане към изпълнителите.

4.3.2.2. Териториален обхват

Интервенциите по настоящата схема трябва да се осъществяват на територията на Република България, в рамките на **148 общини, изброени по-долу (Приложение Л на настоящите Насоки за кандидатстване)**.

1	Аксаково	51	Исперих	101	Радомир
2	Айтос	52	Ихтиман	102	Разград
3	Ардино	53	Казанлък	103	Разлог
4	Асеновград	54	Калояново	104	Ракитово
5	Белене	55	Камено	105	Раковски
6	Белослав	56	Каолиново	106	Родопи
7	Берковица	57	Карлово	107	Рудозем
8	Благоевград	58	Карнобат	108	Руен
9	Бобовдол	59	Кирково	109	Русе
10	Бойчиновци	60	Кнежа	110	Садово
11	Ботевград	61	Козлодуй	111	Сандански
12	Братя Даскалови	62	Костенец	112	Сатовча
13	Брацигово	63	Костинброд	113	Свиленград
14	Бяла	64	Котел	114	Свищов
15	Бяла Слатина	65	Криводол	115	Своге
16	Велики Преслав	66	Крумовград	116	Севлиево
17	Велико Търново	67	Кубрат	117	Септември
18	Велинград	68	Кърджали	118	Силистра
19	Ветово	69	Кюстендил	119	Симитли
20	Видин	70	Левски	120	Сливен
21	Враца	71	Ловеч	121	Сливо поле
22	Вълчедръм	72	Лозница	122	Сопот
23	Вълчи дол	73	Лом	123	Средец
24	Върбица	74	Луковит	124	Стамболийски
25	Габрово	75	Любимец	125	Стара Загора
26	Генерал Тошево	76	Лясковец	126	Стражица
27	Главиница	77	Мадан	127	Стралджа
28	Горна Оряховица	78	Марица	128	Сунгурларе
29	Гоце Делчев	79	Мездра	129	Съединение
30	Гулянци	80	Момчилград	130	Твърдица
31	Гълъбово	81	Монтана	131	Тервел
32	Гърмен	82	Мъглиж	132	Тетевен
33	Две Могили	83	Никопол	133	Тополовград

34	Девин	84	Нова Загора	134	Троян
35	Димитровград	85	Нови Пазар	135	Трявна
36	Добрич	86	Омуртаг	136	Тунджа
37	Добрич град	87	Оряхово	137	Тутракан
38	Долна Митрополия	88	Павел баня	138	Търговище
39	Долни Дъбник	89	Павликени	139	Хаджидимово
40	Дряново	90	Пазарджик	140	Харманли
41	Дулово	91	Панагюрище	141	Хасково
42	Дупница	92	Перник	142	Хисаря
43	Дългопол	93	Петрич	143	Червен бряг
44	Елена	94	Пещера	144	Черноочене
45	Елин Пелин	95	Плевен	145	Чирпан
46	Елхово	96	Полски Тръмбеш	146	Шумен
47	Етрополе	97	Попово	147	Якоруда
48	Завет	98	Провадия	148	Ямбол
49	Златоград	99	Първомай		
50	Иваново	100	Раднево		

ВАЖНО!!!

За дейности, свързани с недвижими културни ценности с национално значение, съгласно регистъра на Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности, са допустими като кандидати всички общини на територията на Република България с изключение на общините: Аврен, Балчик, Банско, Бургас, Бяла (област Варна), Варна, Долни Чифлик, Каварна, Несебър, Пловдив, Поморие, Приморско, Самоков, Смолян, Созопол, София, Царево, Чепеларе, Шабла.

Списъкът с недвижимите културни ценности с национално значение е публикуван на интернет-страницата на Министерството на културата:

<http://mc.government.bg/page.php?p=58&s=244&sp=246&t=0&z=0>

4.3.2.3. Допустими дейности за финансиране по настоящата покана са:

- Развитие на природни, културни и исторически атракции - реставрация, консервация, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др.;
- Развитие на туристическата инфраструктура, **необходима за нуждите на атракциите** (туристически пътеки и пътеки на здравето, маршрути за катерене, езда и колоездене, места за пикник, указателни табели, посетителски информационни центрове);
- Развитие на допълнителна дребномащабна техническа инфраструктура в района на атракциите, **необходима за посещение на атракциите** (пътища/улици за достъп, детски площадки, съоръжения за отдих и спорт с нестопанска цел, паркинги, зелени площи, тоалетни, осветление, малки съоръжения за събиране на отпадъци, комунални услуги, съоръжения, обслужващи туристическата атракция и посетителите, достъп за хора с увреждания, необходими за развитието на цялостен туристически продукт);

- Съпътстващо обучение на персонала, работещ в подкрепяните атракции;
- Допълнителни дребномащабни неинфраструктурни дейности, имащи пряко отношение към подкрепяните атракции (организиране на събития в района на атракциите, маркетингови и рекламни дейности).

ВАЖНО!!!

Всички проектни предложения следва задължително да включват дейности по подобряване състоянието/ социализация на атракцията – реставрация, консервация, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др. В допълнение проектните предложения следва да включват и комбинация от поне три вида, включително и задължителната, от гореизброените дейности, които са допълващи се и логично групирани с цел развитие на комплексни туристически продукти.

Подкрепяните инфраструктурни обекти (туристическа и дребномащабна техническа инфраструктура) трябва да допринасят за подобряване функционирането на атракцията (природна и/или културно-историческа), повишаване на нейната привлекателност и конкурентоспособност. В допълнение разходите за туристическа и дребномащабна техническа инфраструктура не трябва да надвишават 40 % от стойността на общо допустимите разходи по проектното предложение.

Отделни инфраструктурни обекти, които не са пряко свързани със самата атракция няма да бъдат подкрепяни.

Проектните предложения следва да са основани на проучване на пазара и пазарния потенциал и да могат да докажат, че са в състояние да привлекат значителен брой туристи.

Проектните предложения следва да демонстрират значителен принос за повишаване на конкурентоспособността на района и нарастването на ползите от туризма.

Всички проектни предложения трябва да доказват приноса си за опазване и подобряване на околната среда. Където е приложимо, ще се насърчава внедряването на мерки за енергийна ефективност.

Обектите на интервенция по проекта -културно-исторически и/или природни атракции, трябва да са държавна или общинска собственост.

В случай, че обектът на интервенция не е собственост на кандидата, то кандидатът следва да представи 1) документ за собственост, от който са видни правата за управление върху обекта на интервенция и 2) приложим документ, съгласно българското законодателство, с който на кандидата се предоставят права във връзка с кандидатстването по настоящата схема и управлението на културно-историческата и/или природна атракция за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта. Документите по т.1) и т.2) следва да бъдат приложени към Формуляра за предварителен подбор.

Всички дейности, свързани с реставрация, консервация, експониране на недвижими културни ценности, както и реконструкция/ ремонт/ изграждане на техническа инфраструктура в техните граници и охранителните им зони се извършват с

разрешение от Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности и в съответствие с разпоредбите на чл. 19 от Закона за културното наследство, Закона за устройство на територията, Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти и Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове.

Преди депозирането на Формуляра за кандидатстване по настоящата схема задължение на всеки един от поканените кандидати е да провери за необходимостта от извършване на Оценка на въздействието върху околната среда в съответствие със Закона за опазване на околната среда и да представи заедно с документите за кандидатстване към Формуляра:

- Решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или
- Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС или писмено становище от съответната РИОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на ЗООС.

Дейностите, свързани с интервенции в места, попадащи в зоните по Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000, следва да се извършват в съответствие с разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие и вторичното законодателство към него, както и с предвидените ограничения в заповедите за определяне на местата и плановете за тяхното управление.

Всеки кандидат, поканен да депозира Формуляр за кандидатстване, независимо дали инвестиционното му предложение попада в обхвата на Приложение I или Приложение II на ЗООС или не попада в обхвата на нито едно от двете приложения, е длъжен да изиска от съответната РИОСВ, извършване на преценка на вероятността за оказване на значително отрицателно въздействие на план/програма/проект или инвестиционно предложение върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000 и издаване на Решение по чл.18 или съответно на решение по чл.20 и решение по чл.28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на плановете, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.

В случай, че проектното предложение предвижда изпълнение на инфраструктурни обекти върху терени (земяделски земи, гори), публична собственост, различна от тази на кандидата или партньора, той следва задължително да изиска и да представи с Формуляра за предварителен подбор разрешение за ползване/преминаване, издадено от съответния компетентен орган по местоположение на терена, за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване.

В случай, че проектното предложение предвижда изпълнение на инфраструктурни обекти върху терени (земяделски земи, гори), частна собственост, кандидатът следва задължително да изиска и да представи с Формуляра за предварителен подбор:

- Нотариален акт (или друг приложим документ) за собствеността върху имотите, обект на интервенция по проекта – копие, заверено с подпис, печат на кандидата и текст „Вярно с оригинала“;

- **Нотариално заверено съгласие на собствениците на всички недвижими имоти, с което да се декларира, че са съгласни:** 1) да бъдат изградени съоръжения, намиращи се в техните имоти на територията на природната и/или културно-историческата атракция; 2) да разрешат право на ползване/преминаване през имотите си за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване.

При разработването на проектното предложение кандидатите задължително трябва да предвидят в изпълнението дейности за:

- **Одит на проекта** – одитът на проекта трябва да бъде извършен от регистриран експерт-счетоводител или фирма за одит, като докладът за одит трябва да бъде приложен към окончателния финансов отчет на проекта;
- **Дейности за осигуряване на публичност и информираност** – съгласно чл. 6 от Общи условия към финансираните по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013г. договори за безвъзмездна финансова помощ и Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност, изготвени от Управляващия орган (Приложение 3 към Насоките за кандидатстване). С оглед осигуряване на публичността и информирането на обществеността относно финансовия принос на ЕС за реализацията на проекта е необходимо проектното предложение да предвижда пресконференция/ конференция/ кръгла маса по повод стартирането на проекта, както и подобно събитие при приключване на проекта за оповестяване резултатите от реализацията му.

ВАЖНО!!!

1. Поканените да депозират **Формуляри за кандидатстване следва да представят остойностни технически спецификации (съгласно Приложение Б2) за оборудването/съоръженията/обзавеждането, които следва да бъдат закупени със средства по проекта, когато това е приложимо.**

2. Кандидатите трябва да предвидят строителен надзор от лицензирана фирма – консултант, съгласно чл.168, ал.2 от ЗУТ за проекти, включващи строежи от първа до четвърта категория.

3. Проектните предложения трябва да бъдат част от или да се вписват в стратегическата рамка на съответния Общински план за развитие (2007-2013 г.) и/или Областна стратегия за развитие (2005-2015г.) и ако е приложимо - общински план/ програма/ стратегия за развитие на туризма за целевата територия. Кандидатът трябва да представи заедно с предложенията извадка от съответния планов документ, заверена с печат на съответната общинска/областна администрация и текст „*вярно с оригинала*” към Формуляра за кандидатстване.

4. Всяко проектно предложение, предвиждащо дейности върху общинска собственост, трябва да бъде придружено от Решение на съответния Общински съвет за кандидатстване с проект по настоящата схема, с което трябва и да се декларира, че предназначението на обекта на интервенция по предложения проект, няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта, както и че няма да бъде отдаван за стопанисване на други физически или юридически лица. Решението следва да бъде приложено към Формуляра за кандидатстване.

ВАЖНО по отношение на дейностите за обучение!!!

Кандидатът и/или неговите партньори следва да осигурят заетост на лицата, преминали обучение, в подкрепяната атракция за период не по-малък от 12 месеца след приключване на дейностите по проекта. В тази връзка Кандидатът и/или неговите партньори трябва да представят към Формуляра за кандидатстване Декларация за намерение (Приложение В3), с която се поема ангажимент да се наемат обучените по проекта лица в подкрепяната атракция за период не по-малък от 12 месеца след приключването на проекта.

Обучението следва да е в сферата на професионално направление 812 «Пътувания, туризъм и свободно време», професия 812030 «Екскурзовод» и/или 812040 «Аниматор в туризма» съгласно списъка на професиите за професионално образование и обучение на Националната агенция за професионално образование и обучение.

Обучението следва да се проведе в съответствие със Закона за професионалното образование и обучение и да завърши с издаването на съответния документ, удостоверяващ придобиване на квалификационна степен съгл.чл.38 на ЗПОО.

Обучението следва да бъде проведено от лицензирана институция/ организация, вписана в Регистъра на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), притежаваща лиценз за горепосочените професии. Обучението може да бъде извършвано и от организациите партньори, при условие, че същите са лицензирани към НАПОО, като това следва да бъде посочено във Формуляра за кандидатстване и отразено в бюджета на проектното предложение.

Обучението на лица, което не е пряко свързано с постигане целите на проекта, няма да бъде финансирано.

4.3.2.4. Недопустими дейности/проекти за финансиране по настоящата схема са:

- Дейности на територията на общините извън обхвата на посочените в т. 4.3.2.2.; за паметници на културата с национално значение дейности на териториите на общините: Аврен, Балчик, Банско, Бургас, Бяла (област Варна), Варна, Долни Чифлик, Каварна, Несебър, Пловдив, Поморие, Приморско, Самоков, Смолян, Созопол, София, Царево, Чепеларе, Шабла.
- Дейности/интервенции върху атракции частна собственост;
- Дейности, свързани с политически партии;
- Благотворителни дарения;
- Дейности (разходи за дейности), финансирани от националния бюджет, програми на Общността или други донорски програми.

4.3.2.5. Брой предложения за безвъзмездна финансова помощ на кандидат

ВАЖНО!!!

Всеки кандидат може да представи само един Формуляр за предварителен подбор по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

В случай, че кандидат представи повече от едно проектно предложение по схемата,

всички негови предложения ще бъдат изключени от процедурата по оценка.

ВАЖНО!!!

Разходи за проект, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, не могат да бъдат едновременно допустими и за финансова помощ по настоящата процедура за същите дейности (разходи). Следователно кандидат, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, може да кандидатства по настоящата процедура за безвъзмездна помощ единствено за други, нефинансирани по тези програми, дейности (разходи).

4.3.2.6. Степен на готовност/зрялост на проекта

Поканените кандидати задължително представят към Формуляра за кандидатстване **техническа документация**, включваща:

- **Технически или работен проект** съгласно Закона за устройство на територията и Наредба №4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, придружен от подробна количествено-стойностна сметка по видове СМР;
- **Разрешение за строеж** съгласно чл.148-156 от ЗУТ;
- **Оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите** изготвена като комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант /независим строителен надзор/ за строежи 1-ва и 2-ра категория или Решение на експертния съвет на одобряващата администрация за строежи 3 - та, 4-та и 5-та категория, съгласно чл.142, ал.6 от ЗУТ;

Когато е приложимо по реда на ЗООС и Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони се представят:

- **Решение по ОВОС** (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС или писмено становище от съответната РИОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на ЗООС. За всяко инвестиционно предложение кандидатът следва сам да провери при съответната компетентна институция - РИОСВ дали следва да се извърши преценка за необходимостта от ОВОС или ОВОС.
- **Решение по чл.18 или съответно решение по чл.20 и решение по чл.28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони**, като всеки кандидат е длъжен да поиска от съответната компетентна институция - РИОСВ, извършване на преценка на вероятността за оказване на значително отрицателно въздействие на план/програма/проект или инвестиционно предложение върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000.

За доставка на оборудване/съоръжения/ обзавеждане кандидатът трябва да представи към Формуляра за кандидатстване:

- Остойностени **технически спецификации** по образец, съгласно Приложение Б2.

- **Всички проектни предложения, по които е получена покана за депозиране на Формуляр за кандидатстване по настоящата схема, имат потенциал за генериране на приходи и трябва задължително да съдържат Финансов анализ.**

ВАЖНО!!!

Задължение на поканените кандидати е да представят към Формуляра за кандидатстване **инвестиционния проект в целия му наличен обем** (чертежи, количествено-стойностна сметка, техническа спецификация и др.) и **свързаната с него налична документация** (съгласувания, одобрения и разрешения и др.).

Съгласно чл.141, ал.7 от ЗУТ **инвестиционният проект за недвижими културни ценности** и за строежи в техните граници и охранителните им зони подлежи на задължително съгласуване с Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности.

4.3.3. Допустими разходи: разходи, които се признават при отпускане на безвъзмездна финансова помощ

При предоставяне на безвъзмездната финансова помощ ще бъдат взети под внимание само „допустимите разходи“. Бюджетът представлява както предварителна оценка на очакваните разходи, така и максимален размер на “допустимите разходи”. Единичните стойности на допустимите разходи трябва да се базират на нормативно определени размери или на реални пазарни цени.

Допустимите разходи не трябва да противоречат на:

- правилата, описани в *Регламент (ЕО) №1080/2006г.* на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., *Регламент (ЕО) №1083/2006г.* на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския регионален фонд, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., *Регламент на ЕК (ЕС) № 1685/2000 г.* за приемане на подробни правила за изпълнението на Регламент (ЕС) № 1260/1999 г. на Съвета относно приемливостта на разходи за дейности, съвместно финансирани от Структурните фондове на ЕС,
- ПМС №62/ 21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007-2013 г., и
- ПМС №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013 г.

За да се считат за допустими, разходите трябва:

- 1) да са необходими за изпълнението на проекта, да са заложили в договора по смисъла на чл.3 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. и да отговарят на принципите за добро финансово управление – икономичност, ефикасност и ефективност на вложените средства;
- 2) да са действително извършени, като тяхното възникване да бъде отчетено въз основа на първични счетоводни документи или други документи с еквивалентна доказателствена стойност съгласно националното законодателство;

- 3) да са действително платени и отчетени през периода за допустимост на разходите по чл.3 от ПМС №245/ 09.10.2007г.;
- 4) да са отразени в счетоводната и данъчна документация на бенефициента и да могат да бъдат проследени въз основа на ефективно функционираща одитна пътека;
- 5) да могат да се установят и проверят, и да бъдат подкрепени от оригинални разходооправдателни документи;
- 6) да не са финансирани по друг проект, програма или друга финансова схема, финансирана от публични средства на националния или европейския бюджети;
- 7) разходите, свързани с изпълнението на договори за доставка на стоки, предоставяне на услуги и строителство са допустими, ако договорите са сключени при спазване изискванията на националното законодателство за възлагане на обществени поръчки и разпоредбите на ПМС № 55/ 12.03.2007 г.

Период на допустимост на разходите

Общият период на допустимост на разходите по Оперативната програма се определя съгласно чл.3, ал.1 от ПМС №62/ 21.03.2007 г. и чл.3 от ПМС №245/09.10.2007 г., а именно от **01.01.2007 г. до 31.12.2015г.**

Преки допустими разходи

Преките допустими разходи съгласно ПМС № 245/ 09.10.2007 г. са свързани с изпълнението на дейностите по сключени договори, обобщени в следните основни групи:

- разходи за закупуване на земя, при спазване на условията на чл.7 от ПМС 245/09.10.07;
- разходи за покупка на застроен недвижим имот, при спазване на условията на чл.7 от ПМС 245/09.10.07;
- разходи, свързани със заснемания, идейни, технически и работни проекти и с оценка на съответствието на проектите, съгл. чл. 142, ал.4 от Закона за устройство на територията **в размер до 5% от стойността на строително-монтажните работи;**
- разходи, свързани с набавянето на необходими разрешителни документи, изискващи се от националното законодателство, включително свързаните с тях такси, дължими на съответните компетентни органи;
- разходи, свързани с подготовката на документация за участие в процедура за възлагане на обществени поръчки и за провеждане на процедурите за избор на изпълнители в съответствие с националното законодателство в тази област;
- разходи за подготовка на строителната площадка (разрушаване на съществуващи строежи или на части от тях, разчистване на строителната площадка, вертикална планировка);
- разходи за строителни и монтажни работи за:
  - обновяване, преустройство, реконструкция и всички видове ремонт на сгради – земни работи, укрепителни съоръжения, ремонт и възстановяване на конструкцията, подмяна или ремонт на водопроводни, канализационни, електрически, отоплителни, климатични, пожароизвестителни, телекомуникационни инсталации в сгради, внедряване на инсталации, използващи възобновяеми енергийни източници, изпълнение на мерки за енергийна ефективност, включително и одити за енергопотребление,

енергийно обследване и сертифициране на сгради, довършителни работи, създаване на архитектурна среда за хора с увреждания и други специфични в зависимост от предназначението на строежа;

- реконструкция и рехабилитация на пътища с **обща дължина до 3 километра** – трасировка, земни работи, полагане на нова пътна настилка, ремонт на пътното тяло, ремонт на съществуваща пътна настилка, изпълнение на укрепителни и отводнителни съоръжения, на пътна сигнализация и маркировка, предпазни огради, осветление и други мерки, свързани с безопасността на пътя;
  - възстановяване, консервация, опазване, реставрация на паметници на културата, природни, културни и исторически забележителности;
  - строителство, реконструкция и рехабилитация на техническа инфраструктура до и в райони на туристически атракции, изпълнение на туристическа маркировка;
  - строителство, преустройство, реконструкция, рехабилитация и изграждане на зони за отдих (паркове, зелени площи, детски площадки и др.), пешеходни алеи и тротоари, велосипедни алеи, обществени паркинги, създаване на архитектурна среда за хора с увреждания, поставяне на рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи **в района на туристически атракции**;
- разходи за авторски и строителен надзор **в размер до 5% от стойността на строително-монтажните работи**;
  - разходи, свързани с въвеждането на обекта в експлоатация (присъединяване към външната електрическа, водопроводна, канализационна, топлофикационна, телекомуникационна система и газоразпределителна мрежа);
  - разходи за закупуване на съоръжения, оборудване, обзавеждане (стопански инвентар) и нематериални активи;
  - разходи за маркетингови и рекламни дейности, в т.ч. изработване и разпространение на информационни и рекламни материали, промоционални прояви, организиране на събития в района на туристическите атракции, проучване на посетителите на атракциите и др. – **до 5% от преките допустими разходи по проекта**;
  - разходи за услуги, които са пряко свързани с проекта, съфинансиран от Оперативната програма и са необходими за неговата подготовка и изпълнение, като транспорт, наеми, дизайнерски, архитектурни, инженерни, информационно-технологични, консултантски, правни и нотариални, изследвания и експертни проучвания, разходи за предпроектни проучвания, разходи за оценка на въздействието върху околната среда, разпространение на информацията, финансово-счетоводна проверка, застраховки и други услуги – **до 3 % от преките допустими разходи по проекта**;
  - разходи за дейности по информиране, публичност и визуална идентификация на проекта, съфинансиран по Оперативната програма - **до 0.5% от преките допустими разходи по проекта**;
  - разходи за одит – тези разходи могат да бъдат до **1% от общите допустими разходи по проекта, но не следва да надвишават сумата от 50 000 лева**;

- разходи за закупуване на втора употреба съоръжения и оборудване съгласно чл.8, т.2 (а), (б), (в), (г) от ПМС 245/09.10.07

Допустими непреки разходи:

- разходи за възнаграждения на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта, включително дължимите осигурителни вноски,
- разходи за командировки (пътни, дневни и квартирни) на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта в страната при положение, че са извършени и отчетени в съответствие с приложимата нормативна уредба в тази област;
- разходи за организация и управление, определени в чл.4, ал.8 от Постановление № 62 на Министерския съвет от 2007г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007-2013 г.

Разходите за организация и управление, класифицирани като непреки разходи по проекта, включват разходи за наем на помещения и съответните режийни. Те следва да се отнасят за помещения, в които се извършват само дейности по проекта. В случаите, в които не е възможно обособеното им отчитане спрямо общите подобни разходи на конкретния бенефициент, то тези разходи се определят като част от общата стойност на съответния вид разход, изчислена на базата на процентна ставка, определена въз основа на надлежно обоснована методология.

Разходите за организация и управление и разходите за човешки ресурси, включващи възнаграждения за лица, пряко ангажирани с управлението и/или изпълнението на проекта, в това число предвидените дължими осигурителни вноски, както и необходимите командировъчни разходи, класифицирани като непреки разходи, общо не трябва да надвишават 2% от стойността на преките допустими разходи по проекта.

Ръководителят по проекта трябва да отговаря на изискванията на ПМС №194/13.08.2007 г. за управление на изпълнението на инфраструктурни проекти, финансирани със средства от Европейския съюз.

ВАЖНО!!!

Разходите за възнаграждения на физически лица трябва да бъдат доказани единствено чрез трудови и граждански договори и трябва да се отчетат само и единствено в Раздел 1 „Човешки ресурси” на Бюджета.

Специфични допустими разходи

1) Допустими разходи по правилата на Европейския социален фонд.

В съответствие с чл.34, ал.(1) на Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета, чл.11 на ПМС №62/ 21.03.2007г. и одобрените от Комитета за наблюдение критерии за избор на операции по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2015г., с оглед на доброто изпълнение на проекта, кандидатът по настоящата схема има право да включи в

разходите по проекта и разходи за дейности, попадащи в обхвата на Европейския социален фонд.

Правилата за допустимост на този вид разходи се определят от правилата за допустимост на разходите по ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013г., описани в ПМС № 180/27.07.2007г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд, за финансовата рамка 2007 – 2013г.

Допустими разходи по настоящата схема са (съгл.чл.4 (1) на ПМС № 180/27.07.2007г.):

1. разходи за външни услуги, свързани с предоставянето на обучение;
2. разходи за наем на помещения и съответните режимни за провеждане на обучение;
3. разходи за командировки /дневни, пътни и квартирни/ на обучаваните лица;
4. разходи за закупуване на материали и консумативи, пряко свързани с дейностите по обучение и необходими за тяхната подготовка и осъществяване.

Разходите за обучение, пряко свързано с подкрепяните атракции и съоръжения, следва да са в размер до 1% от стойността на преките допустими разходи по проекта.

ВАЖНО!!!

Разходи за обучение, които не са пряко свързани с постигане целите на проекта, няма да бъдат финансирани.

2) Невъзстановим данък добавена стойност, съгласно Указание на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС (**Приложение И от Насоките за кандидатстване**).

Бенефициентът определя ДДС като невъзстановим, когато:

1. бенефициентът не е регистриран по ЗДДС;
2. бенефициентът е регистрирано лице по чл.99 и чл.100, ал.2 по ЗДДС;
3. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС на основание, различно от посоченото в т.2, и стоките и услугите, финансирани по настоящата схема са предназначени за:
  - извършване на освободени доставки по глава четвърта по ЗДДС, или
  - безвъзмездни доставки, или за дейности, различни от икономическата дейност на лицето.
4. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС и правото на приспадане на данъчен кредит за получените стоки и услуги, финансирани по настоящата схема, не е налице на основание чл.70, ал.1, т.4, 5 от ЗДДС.

4.3.4. Недопустими разходи

Недопустими разходи по схемата за безвъзмездна финансова помощ са недопустимите разходи съгласно правилата за Структурни фондове на ЕС: (Регламент (ЕО) №1080/2006г. на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., Регламент на ЕК (ЕС) № 1685/2000 г. за приемане на подробни правила за изпълнението на Регламент (ЕС) № 1260/1999 г. на Съвета относно

приемливостта на разходи за дейности, съвместно финансирани от Структурните фондове на ЕС, Постановление на Министерски съвет № 62 от 21 март 2007 г., както и Постановление №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие”, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013 г.

Недопустими разходи съгласно разпоредбите на ПМС № 62/21.03.2007г и ПМС 245/09.10.2007г.

1. разходи, за които вече е получавана публична безвъзмездна помощ от националния или европейския бюджети, дори и частично;
2. разходите, определени за недопустими съгласно чл. 4, ал. 13 и чл. 9, ал. 1 на ПМС № 62/21.03.2007г.;
3. разходи за закупуване на втора употреба съоръжения и оборудване, с изключение на случаите, когато целите на проекта не биха били постигнати без закупуването на подобно оборудване и при спазване едновременно на следните условия (чл.8, ал.2 на ПМС 245/09.10.2007г.):
  - продавачът да не ги е закупил с публична безвъзмездна помощ, дори и частично, в периода от последните 7 години преди подаване на проектното предложение;
  - цената им да не надвишава пазарната стойност, установена от независим сертифициран оценител или надлежно оторизиран орган към деня на покупката и да е по-малка от разходите за придобиване на подобни нови активи;
  - да имат технически характеристики, необходими за изпълнение на проекта, да са в съответствие с приложимите норми и стандарти и да са експлоатационно годни. Това съответствие следва да бъде валидно за целия период на изпълнение на проекта и за срок не по-малък от периода, определен в чл.57 от Регламент (ЕО)1083/2006 г.на Съвета;
  - да има одобрение от Управляващия орган за закупуването им;
4. разходи по договори за услуги и доставки, свързани със следните договори с подизпълнители (чл.8, ал.3 на ПМС 245/09.10.2007г):
  - договори с подизпълнители, които увеличават разходите за изпълнение на дейността, без да създават добавена стойност;
  - договори с посредници и консултанти, в които плащането е определено като процент от общия разход за дейността, освен ако конкретният бенефициент може да докаже, че плащането се отнася за действително извършената работа или услуга;
5. разходи за лихви, разноските за финансови трансакции, комисионните и загубите от курсови разлики при обмяна на чужда валута, и други чисто финансови разходи;
6. други данъци и такси, с изключение на случаите, предвидени в чл. 7, т. 11 на ПМС 245/09.10.2007г.;
7. разходи за покриване на възможни бъдещи загуби или дългове;
8. възстановим данък добавена стойност съгласно чл.9, ал.1 на ПМС № 62/21.03.2007г.

Специфични недопустими разходи по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са:

- Разходи за закупуване на съоръжения, оборудване, обзавеждане и нематериални активи, които не са предназначени за целите на проекта;
- Непредвидени разходи.

Направеният от бенефициента **принос в натура** не представлява действителен разход и **не се счита за допустим**. Този принос няма да бъде зачитан за съфинансиране от страна на бенефициента по настоящата схема.

ВАЖНО!!!

Размерът на безвъзмездната финансова помощ е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи. Извършените от бенефициента недопустими разходи не подлежат на възстановяване.

5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ И ПРОЦЕДУРА НА ОЦЕНКА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

5.1. Формуляр за предварителен подбор

Кандидатите, които желаят да участват в настоящата процедура за безвъзмездна финансова помощ, трябва да направят това като използват Формуляра за предварителен подбор (Приложение А-1), към настоящите Насоки за кандидатстване, публикувани на интернет-страницата на Оперативната програма – www.bgregio.eu и интернет-страницата на МРРБ – www.mrrb.government.bg.

Формулярът за предварителен подбор трябва да бъде напечатан в зададения WORD-формат на български език и подаден от кандидата в три екземпляра – 1 оригинал и 2 копия, на хартиен и електронен носител.

Формулярът за предварителен подбор трябва да бъде попълнен внимателно и максимално ясно, така че да може да бъде оценен правилно. Кандидатът следва да опише накратко (не повече от 15 страници) основната идея на проектното предложение и съответствието с целите на настоящата схема.

Представените формуляри за предварителен подбор се оценяват от оценителна комисия по реда, описан в т.5.2.4. и на одобрените кандидати се изпраща покана за подаване на проектно предложение.

5.1.1. Как и къде се подава Формуляра за предварителен подбор

Попълнения формуляр за предварителен подбор със съответните приложения трябва да бъде подаден в запечатан плик с препоръчана поща, по куриер или да бъде доставен на ръка на следния адрес:

**гр. София пощ. код 1202, ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 17 – 19,
Министерство на регионалното развитие и благоустройството,
Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,
Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”.**

При получаване на попълнения формуляр за предварителен подбор със съответните приложения към него на кандидата се издава разписка с подпис и дата.

На плика, съдържащ формуляра за предварителен подбор, трябва да бъде написано следното:

Бюджетна линия:	BG161PO001/3.1-02/2009
Приоритетна ос:	3. „Устойчиво развитие на туризма”
Операция:	3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”
Име на Схемата:	„Подкрепа за развитието на туристически атракции”
Пълното име на кандидата:	.....
Пълният адрес за кореспонденция с кандидата:	.....

5.1.2. Краен срок за получаване на формуляра за предварителен подбор

Крайният срок за получаване на формуляри за предварителен подбор е **04 Ноември 2009г. в 16.00 ч. местно време.**

5.1.3. Допълнителна информация

Въпроси във връзка с изискванията по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна помощ могат да се задават на:

Електронен адрес: opr@mrmb.government.bg,

Факс: 987 74 50 или

Адрес за кореспонденция: гр.София пощ. код 1202,

ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 17–19,

Министерство на регионалното развитие и благоустройството,

Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,

Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”

Въпросите се задават **не по-късно от 21 дни преди крайния срок за получаване на формулярите за предварителен подбор**, като ясно се посочва номера на бюджетната линия на схемата за безвъзмездна помощ.

Отговорите на зададените въпроси се публикуват в рубриката „Въпроси-отговори” на интернет-страницата на Оперативната програма www.bgregion.eu **не по-късно от 10 дни преди крайния срок за получаване на формулярите за предварителен подбор.**

Във връзка с принципите за еднакво третиране на кандидатите Договарящият орган не може да дава предварително мнение относно приемливостта на даден кандидат, партньор или проектно предложение.

5.1.4. Оценка на формуляра за предварителен подбор

Формулярът за предварителен подбор се оценява в съответствие с критериите, описани по-долу в насоките за кандидатстване.

Оценката се извършва от оценителна комисия, назначена със заповед на ръководителя на Управляващия орган и се документира чрез попълването на оценителни таблици.

Оценката на формуляра за предварителен подбор е оценка на проектната идея/концепция с цел осъществяване на предварителен подбор на проектни предложения. Оценката се осъществява в съответствие с предварително оповестените критерии за предварителен подбор и се осъществява на следните етапи – 1) оценка на административното съответствие 2) оценка на допустимостта и 3) оценка на качеството на формуляра за предварителен подбор.

5.1.4.1. Оценка на административното съответствие и на допустимостта

Оценката на административното съответствие включва проверка за спазване на следните изисквания:

- Формулярът за предварителен подбор отговаря на всички формални изисквания и на образеца, публикуван с настоящите насоки за кандидатстване;
- Формулярът за предварителен подбор е попълнен съгласно изискванията и всяка една от точките във формуляра съдържа цялата информация, необходима за оценка на проектното предложение;
- Всички документи, упоменати в контролния лист за оценка на административното съответствие, са представени съгласно изискванията.

При проверката на допустимостта оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост на кандидатите и проектните дейности. Оценката на допустимостта ще се извършва само за предложенията, които са преминали успешно административната оценка, както следва:

- Допустимост на кандидатите;
- Съответствие с териториалния обхват за операцията/схемата;
- Съответствие с периода на изпълнение на проекта;
- Съответствие с допустимите дейности по схемата;
- Проектното предложение включва комбинация от поне три вида дейности;
- Съответствие с минимален/максимален размер на безвъзмездната финансова помощ по проекта.

ВАЖНО!!!
В случай, че във Формуляра за предварителен подбор са включени дейности, които не са допустими по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, проектното предложение няма да бъде допускано до понататъшно разглеждане.

Проектното предложение преминава към следващия етап на оценка на качеството (техническа и финансова оценка), само ако е получило положителен отговор („да“) на всички посочени критерии за съответната оценка.

5.1.4.2. Оценка на качеството на формуляра за предварителен подбор

Критериите за оценка на качеството на формуляра за предварителен подбор са обособени на раздели и подраздели. Скалата за оценка е четиристепенна. Всеки показател получава 0, 1, 3 или 5 точки по следната скала: 0 – липса на съответствие, 1 – слабо съответствие, 3 – частично съответствие и 5 – пълно съответствие. В таблицата по-долу са дадени пояснения за ситуациите, в които дадено проектно предложение получава оценка съответно 0, 1, 3 или 5.

Критерии за оценка на качеството на формуляра за предварителен подбор	Максимална оценка	Точка от Формуляра за предварителен подбор
--	--------------------------	---

1. Съответствие на проектната идея с целите на операция 3.1 "Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура" и на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.	5	m.3.1.
- Представената проектна идея напълно съответства на целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	5	
- Представената проектна идея съответства частично на целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	3	
- Слабо съответствие с целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	1	
- Липса на съответствие с целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	0	
2. Атрактивност и потенциал на обекта на интервенция (културно-исторически паметник, природна забележителност)	35	m.3.2.
Забележка: Всички оценки за атрактивност може да бъдат намалени с 1-3 единици, ако не се основават на убедителни доказателства, данни за състоянието и съвременното развитие, резултати от пазарни проучвания и др.		
2.1. Значимост	5	
- Обектът е с национално значение	5	
- Обектът е с регионално значение	3	
- Обектът е с местно значение	1	
- Липсва информация за значимостта на обекта	0	
2.2. Уникалност на обекта	5	
- Обектът е уникален в национален и световен мащаб	5	
- Обектът е уникален в регионален мащаб	3	
- Обектът е широко разпространен	1	
- Не е предоставена информация за уникалността на обекта	0	
2.3. Популарност (познаваемост и степен на разпространение на информацията за обекта)	5	
- Национална и наднационална	5	
- Регионална	3	
- Местна	1	
- Само за специалисти	0	
2.4. Местоположение на обекта (от гледна точка на туристическите потоци и търсене)	5	
- Обектът е разположен в населено място с интензивно туристическо движение и стационарен престой на туристите	5	

- Обектът е разположен на 15-минутна достъпност до път с интензивно туристическо движение или до големи центрове за стационарен престой на туристите	3	
- Обектът е разположен на 30-минутна достъпност до път с интензивно туристическо движение, на голям център за стационарен престой или на значителен център на туристическо търсене (примерно град с население над 50 хил. ж.)	1	
- Обектът е отдалечен от центрове за стационарен престой, пътища с интензивно туристическо движение или центрове на туристическото търсене	0	
Забележка: Ако има доказателства, че в близост до обекта на интервенция има други значими съществуващи или потенциални атракции, позволяващи комбинирано използване/ допълване, към горната оценка се добавя 1.		
2.5. Транспортна достъпност	5	
- Автомагистрала, път I кл., ж.п. транспорт или обекта се намира в рамките на населено място	5	
- Път II-III клас	3	
- Общински път (IV кл.)	1	
- Липсва пътна връзка до обекта (над 3 км до съществуващ път от републиканската или общинска пътна мрежа)	0	
Забележка: В случаите, когато до обекта има редовен обществен транспорт, към оценката се добавя 1.		
2.6 Настанителна база и допълнителни услуги	5	
- Настанителната база е с достатъчен капацитет и подходяща категория; широк набор от допълнителни услуги се предлагат	5	
- Настанителната база е с недостатъчен капацитет или неподходяща категория; ограничен брой услуги се предлагат, но същите задоволяват търсенето към момента	3	
- Настанителната база е с недостатъчен капацитет или неподходяща категория; ограничен брой услуги се предлагат.	1	
- Липсва настанителна база на туризма	0	
Забележка: Когато времето за разглеждане на обектите в даден център е ограничено и не изисква нощуване, се оценява състоянието на настанителната база в други туристически центрове в близост.		
2.7 Посещаемост на обекта	5	
- Обектът се посещава от над 50 хил. посетители годишно	5	
- Обектът се посещава от 20 – 50	3	

хил.посетители годишно		
- Обектът се посещава от по-малко от 20 хил.посетители годишно	1	
- Обектът не се посещава в момента или няма данни за посещенията	0	
3. Потребност от предложената интервенция	5	m.3.3.
- Предложението адресира конкретни проблеми на целевата територия и е необходимо за тяхното разрешаване.	5	
- Предложението адресира частично проблеми на целевата територия. Не е достатъчно добре аргументирана потребността от проекта..	3	
- Предложението адресира проблеми на целевата територия. Не е ясна потребността от проекта.	1	
- Потребността от предложената интервенция не е обоснована.	0	
4. Предвидени дейности	5	m .3.4.
- Дейностите са ясни, необходими и достатъчни за постигане на очакваните резултати от проекта. Налице е приемливо съотношение разходи-ползи.	5	
- Не е ясно дали дейностите са необходими и достатъчни за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта; вероятно не е избрано най-подходящото (от гледна точка на ползи-разходи) решение	3	
- Дейностите са посочени повърхностно, липсват съществени дейности, необходими за осигуряване на продуктите на проекта или са включени дейности, които не са необходими за осигуряване на продуктите и постигане на резултатите и целите на проекта	1	
- Дейностите са неясни и не биха могли да осигурят продуктите и постигането на резултатите и целите на проекта	0	
5. Целеви групи и крайни бенефициенти	5	m .3.3.
- Целевите групи са ясно представени и количествено определени; има достатъчно доказателства (напр.проучвания на пазара и пазарния потенциал) за търсене на дейностите и продуктите на проекта от целевите групи;	5	
- Броят на крайните бенефициенти (в абсолютни стойности), повлияни позитивно от предложената интервенция може да се оцени като много значителен в сравнение със стойността на проекта;		
- Целевите групи са добре представени, но не са определени количествено; има известни доказателства за търсенето на дейностите и продуктите на проекта, но те са недостатъчно ясни и убедителни или са	3	

<p>налице само намерения за проучване на търсенето в близко бъдеще;</p> <p>- Броят на крайните бенефициенти (в абсолютни стойности), повлияни позитивно от предложената интервенция може да се оцени като умерен в сравнение със стойността на проекта;</p>		
<p>- Целевата група е неясно формулирана и липсват или са неясни доказателствата за търсенето на дейностите и продуктите и на проекта;</p> <p>- Броят на крайните бенефициенти (в абсолютни стойности), повлияни позитивно от предложената интервенция може да се оцени като незначителен в сравнение със стойността на проекта;</p>	1	
<p>- Липсва информация за целевата група и броят на крайните бенефициенти</p>	0	
6. Очаквани резултати и ефективност	20	
6.1 Очаквани резултати	5	m .4.1.
- Резултатите са ясно дефинирани	5	
- Резултатите са сравнително добре дефинирани; не е достатъчно ясна връзката с предвидените дейности.	3	
- Резултатите и продуктите са неясно дефинирани или е липсваща връзката с предвидените дейности;		
- Резултатите и продуктите не са дефинирани, липсва връзката с предвидените дейности;	0	
6.2. Очаквана посещаемост на обекта на интервенция	5x2	m .4.1.
- Проектът ще генерира значителен брой допълнителни посетители (нарастване с над 20% годишно), за което е представена достатъчно ясна обосновка за прогнозиран брой;	5x2	
- Проектът ще генерира допълнителен брой посетители, но този брой е сравнително малък (между 10-20% годишно,) за което е представена достатъчно ясна обосновка за прогнозиран брой;	3x2	
- Проектът ще генерира допълнителен брой посетители, но представената обосновка е неубедителна;	1x2	
- Не е представена информация какъв допълнителен брой посетители генерира проекта или липсва обосновка за представения прогнозен брой;	0	
6.3 Пазарна приложимост на интервенцията	5	m.4.1., m .4.2.
- Съществува организация, отговорна за	5	

маркетинга на атракцията и има достатъчно ясно виждане за начина на привличане на желаните целеви групи или достатъчно ясни ангажименти на туроператори за използване на туристическата атракция		
- Съществува организация за маркетинг на атракцията, но нейната ефективност е недостатъчна, има виждане за привличане на целевите групи, но то е твърде общо и трудно доказуемо, няма изрични мнения на туроператори за възможностите за използване на туристическата атракция	3	
- Съществува организация за маркетинг на атракцията, но нейната ефективност е съмнителна, няма виждане за привличане на целевите групи, няма изрични мнения на туроператори за възможностите за използване на туристическата атракция	1	
- Няма данни за наличието на организация, отговорна за маркетинга на атракцията, няма ясно изразено виждане за начина на привличане на целевите групи или ясни ангажименти на туроператори за използване на туристическата атракция	0	
7. Очаквано въздействие на предложената интервенция	5	m .4.1.
- Предложената интервенция е с регионално въздействие (въздействието обхваща две или повече области или най-малко 5 общини с население над 100 хил.души)	5	
- Предложената интервенция е с надобщинско значение (въздействието обхваща две или повече общини в една или съседни области с население 50-100 хил.души)	3	
- Предложената интервенция е с местно (общинско) значение	1	
- Липсва информация за въздействието на предложената интервенция	0	
8. Устойчивост на резултатите	5	m .4.2.
- Вероятността за устойчивост на резултатите е голяма – представени са силни доказателства	5	
- Вероятността за устойчивост на резултатите е задоволителна – представените са задоволителни доказателства	3	
- Вероятността за устойчивост на резултатите е сравнително малка – представените доказателства са слаби	1	
- Доказателствата за устойчивост на проекта липсват.	0	

9. Рискове, свързани с изпълнението на проекта	5	т.4.3.
- Рисковете за изпълнението на проекта са големи и трудно преодолими	0	
- Рисковете за изпълнението на проекта са значителни	1	
- Рисковете за изпълнение на проекта са незначителни и с минимално влияние върху крайния резултат	3	
- Няма съществени конкретни рискове, свързани с изпълнението на проекта	5	
Забележка: В този раздел се оценяват рисковете, посочени от кандидата в т.4.3, както и рисковете, свързани с информацията по т. 7 от формуляра за предварителен подбор; в случаите когато оценителят идентифицира рискове, които не са посочени от кандидата, оценката следва да бъде намалена в съответствие с остротата на рисковете.		
Общ брой точки	90	

ВАЖНО!!!

Ако общият брой получени точки за раздел 2 „Атрактивност и възможности за използването на обекта на интервенция” е по-малък от 18 точки, то проектното предложение не подлежи на по-нататъшно разглеждане.

Формуляри за предварителен подбор, получили **57 или по-малко точки**, не подлежат на класиране.

Оценката на формуляра за предварителен подбор се извършва в срок до **3 месеца от крайния срок** за получаване на формулярите, определен в настоящите насоки за кандидатстване.

На одобрените кандидати ще бъде изпратено писмо-покана за представяне на формуляр за кандидатстване със съответните приложения и техническа документация в срок **до 10 дни** от издаването на решение на ръководителя на Управляващия орган. Поканените да подадат Формуляр за кандидатстване ще следва да извършат това в сроковете указани в писмото покана, но не по-късно от 4 месеца от датата на изпращането му.

ВАЖНО!!!

За кандидатстване с цялостно проектно предложение ще бъдат поканени кандидати, чиито проектни идеи са получили над 57 точки при оценката на Формуляра за предварителен подбор.

5.1.5. Списък на документите за кандидатстване за предварителния подбор

Кандидатите по схемата за безвъзмездна финансова помощ следва да представят Формуляра за предварителен подбор (Приложение А -1) в срока, посочен в настоящите

насоки за кандидатстване. **Формулярът за предварителен подбор се представя в 1 оригинал и 2 копия, както и на електронен носител.**

Към Формуляра за предварителен подбор кандидатът трябва да приложи следните документи:

- Документ за собственост, удостоверяващ правата за управление върху паметника на културата, обект на интервенция – нотариално заверено копие;
- Приложим документ, съгласно българското законодателство, с който се предоставят на кандидата права във връзка с кандидатстването по настоящата схема и управлението на обекта на интервенция (културно-историческа и/или природна атракция) за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта (*в случай, че обекта на интервенция не е собственост на кандидата*);
- Разрешение за ползване/преминаване, издадено от съответния компетентен орган по местоположение на терена, за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване (*в случай, че проектът предвижда допълващи инфраструктурни дейности върху терени (земеделски земи, гори), публична собственост, различна от тази на кандидата или партньора*);
- Нотариален акт (или друг приложим документ) за собствеността върху имотите частна собственост и нотариално заверено съгласие на собствениците на всички недвижими имоти, с което да се декларира, че са съгласни: 1) да бъдат изградени съоръжения, намиращи се в техните имоти на територията на природната и/или културно-историческата атракция; 2) да разрешат право на ползване/преминаване през имотите си за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване (*в случай, че проектът предвижда допълващи инфраструктурни дейности върху терени (земеделски земи, гори), частна собственост*);
- Декларация за партньорство, съгласно приложение Д;
- Опис на приложените документи.

5.2. Формуляр за кандидатстване

Одобрените кандидати, които са получили покана за представяне на цялостно проектно предложение, попълват и представят **формуляр за кандидатстване** (Приложение А-2) **със съответните приложения и техническата документация, посочени в настоящите Насоки за кандидатстване** в сроковете, предвидени в писмото-покана на ръководителя на Управляващия орган.

Формулярът за кандидатстване със съответните приложения **трябва да бъде подаден в 1 оригинал и 2 копия**. Техническата документация се подава в 1 копие. Всички копия на документи, включително и техническата документация трябва да бъдат заверени с подпис, печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“.

Формулярът за кандидатстване (**Приложение А-2**), Формулярът на бюджет на проекта - Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране и Таблица 3: Собствен принос (**Приложение Б**), Количествено-стойностна сметка (**Приложение Б1**), Остойностени технически спецификации (**Приложение Б2**) трябва да бъдат представени и на електронен носител (на компактдиск). Представените електронни файлове трябва да съдържат идентично предложение на това, което е представено на хартиен носител. Всеки документ от проектното предложение (**Приложения А-2, Б, Б1, Б2**) трябва да бъде представен като отделен електронен файл (например Формулярът за кандидатстване не трябва да бъде разделен на няколко файла).

Документите трябва да се представят **отпечатани на хартия, на български език**, съгласно зададените образци.

За улеснение на обработката на проектните предложения, моля представете оригинала и двете копия на документите, подвързани поотделно и ясно обозначени като „оригинал“ и „копие“.

5.2.1. Как и къде се изпращат формулярите за кандидатстване

Попълнените формуляри за кандидатстване със съответните приложения трябва да бъдат подадени в запечатан плик с препоръчана поща, по куриер или да бъдат доставени на ръка на следния адрес:

**гр. София пощ. код 1202, ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 17 – 19,
Министерство на регионалното развитие и благоустройството,
Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,
Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”.**

При получаване на попълнените формуляри за кандидатстване със съответните приложения към тях на кандидатите се издава разписка с подпис и дата.

На плика, съдържащ целия пакет за кандидатстване, трябва да бъде написано следното:

Бюджетна линия:	BG161PO001/3.1-02/2009
Приоритетна ос:	3. „Устойчиво развитие на туризма”
Операция:	3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”
Име на Схемата:	„Подкрепа за развитието на туристически атракции”
Пълното име на кандидата:	.....
Пълният адрес за кореспонденция с кандидата:	.....

5.2.2. Краен срок за получаване на формулярите за кандидатстване

Крайният срок за получаване на формулярите за кандидатстване със съответните приложения към тях и техническата документация е **до 4 месеца** от получаване на писмото-покана от Управляващия орган.

5.2.3. Допълнителна информация

Въпроси във връзка с попълването на формуляра за кандидатстване със съответните приложения и изискванията по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна помощ могат да се задават на:

Електронен адрес: opr@mrmb.government.bg,

Факс: 987 74 50 или

Адрес за кореспонденция: гр.София пощ. код 1202,

ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 17–19,

Министерство на регионалното развитие и благоустройството,

Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,

Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”

Въпросите се задават **не по-късно от 21 дни преди крайния срок за получаване на проектните предложения (формулярите за кандидатстване със съответните**

приложения и техническата документация), като ясно се посочва номера на бюджетната линия на схемата за безвъзмездна помощ.

Отговорите на зададените въпроси се публикуват в рубриката „Въпроси-отговори“ на интернет-страницата на Оперативната програма www.bgregio.eu **не по-късно от 11 дни преди крайния срок за получаване на проектните предложения.**

Във връзка с принципите за еднакво третиране на кандидатите Договарящият орган не може да дава предварително мнение относно приемливостта на даден кандидат, партньор или проектно предложение.

5.2.4. Оценка и окончателен подбор на проектни предложения

ВАЖНО!!!

Представеното проектно предложение следва да конкретизира одобрената проектна идея, описана във формуляра за предварителен подбор. Проектни предложения, при които е налице съществено разминаване с информацията, описана в одобрения формуляр за предварителен подбор (напр. включване на нови обекти/ нови основни дейности и др.), ще бъдат отхвърляни.

Проектните предложения, подадени в срока, указан в писмото- покана, подлежат на оценка, която преминава на три етапа – оценка на административното съответствие, оценка на допустимостта и оценка на качеството (техническа и финансова оценка).

Оценката се извършват от оценителна комисия, назначена със заповед на ръководителя на Договарящия орган и се документира чрез попълването на оценителни таблици.

5.2.4.1. Оценка на административното съответствие

Оценката на административното съответствие включва проверка за спазване на следните изисквания:

- Формулярът за кандидатстване отговаря на всички формални изисквания и на образеца, публикуван с настоящите насоки за кандидатстване;
- Формулярът за кандидатстване е попълнен съгласно изискванията и всяка една от точките във формуляра съдържа цялата информация, необходима за оценка на проектното предложение;
- Всички документи, упоменати в контролния лист за оценка на административното съответствие, са представени съгласно изискванията.

В случай на неясни или непълни документи Оценителната комисия може да изиска допълнителна информация и/или документи, удостоверяващи информацията, подадена в проектното предложение.

5.2.4.2. Оценка на допустимостта

При проверката на допустимостта, оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост. Оценката на допустимостта се извършва само за предложенията, които са преминали успешно оценката на административното съответствие.

Кандидатите и партньорите са допустими когато:

- Отговарят на изискванията съгласно т.4.3.1. от Насоките за кандидатстване, като това е обосновано в част 1 от Формуляра за кандидатстване и е доказано чрез приложените подкрепящи документи към момента на кандидатстване;
- Партньорите отговарят на изискванията съгласно т.4.3.1. от Насоките за кандидатстване, като това е обосновано в част 2 от Формуляра за кандидатстване и е доказано чрез приложените подкрепящи документи към момента на кандидатстване;

Проектното предложение е допустимо, когато отговаря на следните изисквания:

- Съответствие с периода на изпълнение на проекта, посочен в т.4.3.2 от настоящите насоки за кандидатстване,
- Съответствие с минималния/ максималния размер на допустимите разходи по проекта;
- Съфинансирането от ОПРР /ЕФРР/ е в рамките на минималния/максималния допустим праг;
- Проектът предвижда мерки, свързани с публичността и разпространението на информация, съгласно Насоките за кандидатстване;
- Проектът не е в противоречие с хоризонталните политики на Европейския съюз (равенство между половете, социално включване, устойчиво развитие и опазване на околната среда).

Проектното предложение преминава към следващия етап на оценка (техническа и финансова оценка), само ако е получило положителен отговор („да“) на всички посочени критерии за оценка на допустимостта.

5.2.4.3. Техническа и финансова оценка

„Техническа и финансова оценка“ е оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с предварително оповестените критерии за оценка.

Критериите за оценка са обособени на раздели и подраздели. Скалата за оценка е шестстепенна. Всеки подраздел получава 0,1, 2, 3, 4 или 5 точки по следната скала: 0 – липса на съответствие, 1 – много слабо съответствие, 2 - слабо съответствие, 3 – задоволително съответствие, 4 - много добро съответствие и 5 – пълно съответствие. В таблицата по-долу са дадени пояснения за ситуацияите, в които дадено проектно предложение получава оценка съответно 1, 3 или 5. Оценките 2 и 4 съответстват на ситуации, в които проектното предложение заслужава оценка по-висока съответно от 1 и 3, но не е достатъчно добре обосновано и не отговаря на изискванията, за да получи съответно оценка 3 или 5.

ТАБЛИЦА ЗА ТЕХНИЧЕСКА И ФИНАНСОВА ОЦЕНКА

Критерии за техническа и финансова оценка на проектни предложения	Максимална оценка	Точка от Формуляра за кандидатстване
1. Съответствие на проекта с планов документ за целевата територия (общински план за развитие и/или областна стратегия за развитие и/или план/програма/стратегия за развитие на туризма)	5	т.4.2.1.
<i>- Съответствието с планов документ е ясно определено и обосновано; посочено е и е разяснено точното съответствие с целите, приоритетите, мерките на дадения документ;</i>	5	
<i>- Съответствието с планов документ само е посочено, но не са дадени по-подробни разяснения;</i>	3	

- Посочено съответствие с планови документи е очевидно неадекватно и неточно;	0	
2. Обосновка на проекта и методология	35	т.4.2.2. и т.4.2.3.
2.1. Доколко проектното предложение адресира конкретни нужди, ограничения и проблеми на целевата територия и целевите групи и как са обосновани те?	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Проектното предложение демонстрира ясно и задълбочено познаване на нуждите и проблемите на целевата територия (община, група общини, област, регион) и целевите групи. Ясно обосновано значение на туризма за социално-икономическото развитие на целевата територия; - Нуждите и проблемите са много добре обосновани, използвани са достатъчно данни от местни, регионални и национални източници или документи, както и официални статистически данни и информация, проучвания от кандидата и/или партньорите; - Проектното предложение адресира напълно проблеми и нужди, свързани с: икономическата диверсификация и генерирането на приходи за целевата територия; промяна в настоящата териториална структура на туризма; намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в целевата територия; 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Проектното предложение демонстрира сравнително добро познаване на нуждите и проблемите на целевата територия (община, група общини, област, регион) и целевите групи. Недобре обосновано значение на туризма за социално-икономическото развитие на целевата територия; - Нуждите и проблемите са сравнително добре обосновани, използвани са данни от местни, регионални и национални източници или документи, но те не са достатъчно убедителни; - Проектното предложение адресира, но в непълна степен, проблеми и нужди, свързани с: икономическата диверсификация и генерирането на приходи за целевата територия, промяна в настоящата териториална структура на туризма; намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в целевата територия; 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Нуждите и проблемите на целевата територия (община, група общини, област, регион) и целевите групи не са ясно формулирани и/или липсва обосновка. Не става ясно какво е значението на туризма за социално-икономическото развитие на целевата територия. 	0	
2.2. Ясно ли са дефинирани и обосновани ли са дейностите по проекта?	5x2	т.4.5.
<ul style="list-style-type: none"> - Дейностите са описани ясно и достатъчно подробно и конкретно, те са подходящи, необходими и достатъчни за постигане на очакваните продукти и резултати от проекта. 	5x2	

<p><i>Предложените дейности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - са допълващи се, логично и териториално групирани и водят до създаването на комплексен туристически продукт; - развиват значими обекти и/или групи от обекти на природното и/или културно наследство, които са с регионално и надрегионално значение; - допринасят в значителна степен за подобряване функционирането на атракцията, повишаване на нейната привлекателност и конкурентноспособност, включително изграждането на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания и внедряване на мерки за енергийна ефективност; - допринасят в значителна степен за разнообразяване на туристическия продукт и укрепване на специализираните видове туризъм (културен, екологичен и балнеологичен туризъм) 		
<ul style="list-style-type: none"> - Дейностите са описани сравнително подробно и конкретно; не става напълно ясно дали те са необходими и достатъчни за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта; вероятно не е избрано най-подходящото решение; <p><i>Предложените дейности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - са допълващи се, но не са достатъчно добре обвързани за създаването на комплексен туристически продукт; - развиват обекти и/или групи от обекти на природното и/или културно наследство с ограничено, предимно местно въздействие; - допринасят частично за подобряване функционирането на атракцията и нейната привлекателност и/или не е ясно как ще се повиши нейната конкурентноспособност; - имат неголям принос за разнообразяване на туристическия продукт и укрепване на специализираните видове туризъм (културен, екологичен и балнеологичен туризъм) 	3x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Дейностите не са ясно посочени, липсват съществени дейности, необходими за осигуряване на продуктите на проекта или са включени дейности, които не са необходими за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта. - Проектното предложение включва дейности, които не са взаимосвързани, допълващи се и не са логично групирани; 	1x2	
<p>2.3. Съдържа ли проектното предложение ясна методология за изпълнение на проекта. Ясен и изпълним ли е планът за действие?</p>	5	т.4.6.1 и т.4.7. и т. 9
<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи са подходящо избрани, добре структурирани и описани с оглед на предложените дейности, резултатите от проекта и екипа за реализация на проекта; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен; разпределението на дейности във времето е балансирано и позволява безпроблемно 	5	

<p>управление и изпълнение;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Представена е точна и изчерпателна информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП) 		
<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи не са достатъчно добре подбрани и/или описани с оглед на предложените дейности, резултатите от проекта и екипа за реализация на проекта; Методологията не е детайлизирана, но е възможно приспособяването ѝ; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен, но твърде оптимистичен; разпределението на дейности във времето не е достатъчно добре балансирано и съществува риск от лошо или забавено изпълнение; - Представена е информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП), но има съществени пропуски. 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи не са подходящо избрани; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е нереалистичен и не би довел до тяхното осъществяване в рамките на планираната продължителност на проекта; - Представената информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП) е неясна или липсваща. 	1	
<p>2.4. Ясно ли са дефинирани резултатите и продуктите от проекта. Съдържа ли проектното предложение реалистични и обективно измерими индикатори ?</p>	5	т.4.8. и т.4.9. и т.4.10.
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите са ясно дефинирани; те се създават от предвидените дейности, измерими са и са представени в количествена форма; - Индикаторите и източниците на информация са ясни, конкретни и изчерпателни; 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите са сравнително добре дефинирани, измерими са, но не са представени в количествена форма; не е достатъчно ясна връзката с предвидените дейности; - Индикаторите и източниците на информация не са достатъчно ясни, конкретни и изчерпателни; 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите не са дефинирани или са неясно дефинирани или е липсваща връзката с предвидените дейности; - Индикаторите и източниците на информация са определени неясно; 	0	
		т.4.6.2. и т.4.12.

2.5. Доколко проектът допълва и надгражда други дейности/проекти върху целевата територия	5	
- Проектът допълва и/или надгражда поне 2 предходни проекта върху целевата територия свързани с туристическото развитие и е предпоставка за следващ проект	5	
- Проектът допълва и/или надгражда 1 предходен проект или е предпоставка за следващ проект, но връзката с тях е неясна.	3	
- Не е описана или е неясна връзката на проекта с предходни или последващи проекти	0	
3.Устойчивост	15	т. 4.11.1 и т.4.11.2.
3.1. Предлага ли проектът възможности за мултиплициране на постигнатия ефект от проекта ?	5	
- Проектът предвижда иновативни подходи и техники, прилага модел, който си заслужава да бъде мултиплициран; създава нови продукти за българския туристически сектор като катализатор за откриване на нови продуктови и клиентски пазари;	5	
- Кандидатът има достатъчен ресурс да мултиплицира този модел и познава групите, сред които да го разпространи;		
- Заложените информационни и мотивационни механизми със сигурност могат да осигурят мултиплициране на модела;		
- Проектът ще даде възможност да се развият нови дейности, свързани с местните ресурси (изкуство и занаяти, регионални продукти и пр.)		
- Проектът създава модел, който е иновативен, но е необходимо да бъде доразвит;	3	
- Кандидатът разполага с ограничен ресурс, за да мултиплицира този модел; не са ясно описани групите, сред които да го разпространи;		
- Представени са механизми за осигуряване на мултиплициране на модела, но те не са достатъчно ясно описани или са неподходящи;		
- Проектът създава модел, който е полезен, но не е иновативен или липсва ясна перспектива за по-нататъшно му продължение;	1	
- Слаба оригиналност, липса на каквато и да била допълнителна полза		
3.2.Осигурява ли проектът трайно въздействие върху целевите групи и региона и устойчивост на постигнатите резултати - финансова (как ще се финансират дейностите, след като приключи предоставеното финансиране) и институционална устойчивост (ще се запазят ли структурите, които да продължат	5 x 2	т.4.11.3.

дейността и след края на проекта)		
<ul style="list-style-type: none"> - Устойчивостта на резултатите от проекта е ясно обоснована. <p>Представени са силни доказателства че:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ползите от проекта за целевите групи и региона ще продължат да съществуват и след края на финансирането; - налице са реалистични и надеждни потенциални източници за финансиране след приключване на проекта; - след приключването на проекта ще има структури (като човешки ресурси и организация), които осигуряват продължаване на дейността; 	5 x 2	
<ul style="list-style-type: none"> - Устойчивостта на резултатите от проекта е частично обоснована. Представените доказателства за продължаване на ползите от проекта и след края на финансирането не са достатъчно убедителни. 	3 x 2	
<ul style="list-style-type: none"> - Доказателствата за устойчивост на проекта не са достатъчни. 	0	
4.Капацитет за изпълнение и опит	10	т. 2 и т.3 и Приложение Г
4.1. Разполага ли кандидатът и/или партньорът с достатъчен управленски, финансов и технически капацитет за изпълнение на проекта	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът и/или партньорът/ите имат изпълнени поне 3 проекта от подобен характер и естество; - Кандидатът има добра представа относно разпределението на задачите между членовете на екипа. Задачите на ключовите партньори (ако има такива) са ясно определени. - Ръководителят на проекта отговаря на изискванията на ПМС № 194/31.08.2007г. 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът и/или партньорът/ите имат изпълнени поне 3 проекта от подобен характер и естество, но със значително по-малка стойност; - Разпределението на задачите между членовете на екипа е задоволително; ангажираността на партньорите (ако има такива) е задоволителна; - Ръководителят на проекта отговаря на изискванията на ПМС № 194/31.08.2007г. 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът и/или партньорът/ите и членовете на предложения екип нямат никакъв опит в управлението/изпълнението на сходен тип дейности и/или проекти; - Разпределението на задачите между членовете на екипа не е ясно описано. Ангажираността на партньорите (ако има такива) не е ясно определена; - Ръководителят на проекта не отговаря на изискванията на ПМС № 194/31.08.2007г. 	0	

4.2. Съдържа ли проектното предложение механизми за вътрешен мониторинг и контрол на изпълнението на възложените проектни дейности и възможности за самооценка?	5	Т.4.6.3. и т.4.6.4.
<ul style="list-style-type: none"> - Проектът предвижда ясна институционална организация за управление; определен е екипа за управление на проекта; длъжностите на членовете на екипа са подробно описани; - Предвидени са ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнителите на възложените дейности; - Предвидена е възможност за осъществяване на самооценка и периодично отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности; 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Екипа за управление на проекта е определен, но длъжностите на членовете на екипа не са ясно разграничени и подробно описани; - Предвидени са механизми за мониторинг и контрол на изпълнителите на поддоговорените дейности, но те не са достатъчни или не са ясно описани; - Предвидената възможност за осъществяване на самооценка и периодично отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности е непълна 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Няма сформиран екип по проекта и/или липсва описание на длъжностите на членовете на екипа; - Не са предвидени или са неясни механизмите за вътрешен мониторинг и контрол, осъществяване на самооценка и отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности. 	0	
5.Бюджет и ефективност на разходите	20	Бюджет на проекта, КСС, ТС и т. 4.5.
5.1.Доколко необходими и финансово обосновани са категориите разходи?	5 x 2	
<ul style="list-style-type: none"> - Бюджетът, техническите спецификации и количествено-стойностните сметки са ясни и детайлни; връзката между разходи и дейности е видима; - Заложените количества са реалистични, необходими и достатъчни за качественото изпълнение на дейностите; - Заложените средства са добре разпределени за разходване във времето; 	5x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Бюджетът и/или техническите спецификации и/или количествено-стойностните сметки са сравнително ясни, но непълни; - Заложените количества са по-големи/ по-малки от необходимите за качественото изпълнение на дейностите; 	3x2	

- Заложените средства са неподходящо разпределени за разходване във времето;		
- Бюджетът и/или техническите спецификации и/или количествено-стойностните сметки са неясни; - Заложените количества са нереалистични (прекомерно завишени или занижени) и не могат да осигурят качествено изпълнение на дейностите; - Разпределението на заложените средства за разходване във времето липсва или е неадекватно;	1x2	
5.2. Съпоставими ли са разходите, посочени в бюджета с ефекта, който се очаква да се постигне (икономическа ефективност и ефикасност на предложената интервенция)	5 x 2	
- Кандидатът е избрал оптималния път (разходи - резултати - ефект) към решаване на проблема и представяне на търсените ползи; Предвидените разходи са напълно съпоставими с очакваните резултати и ефект;	5x2	
- Предвидените разходи не отговарят напълно на очакваните резултати и ефект;	3x2	
- Предвидените разходи не отговарят на очакваните резултати и ефект;	1 x 2	
Обща максимална оценка:	80	

ВАЖНО!

Проектни предложения, получили при техническата и финансова оценка общо **51 или по-малко точки**, се отстраняват от по-нататъшно участие в класирането.

Към оценките на проектите предложения, получили при техническата и финансова оценка над 51 точки, се прибавя оценката, получена по т.2 «Атрактивност и потенциал на обекта на интервенция» от критериите за оценка на качеството на Формуляра за предварителен подбор.

Въз основа на получения общ резултат проектите предложения се класират в низходящ ред, като за финансиране се одобряват всички или част от проектите по реда на класирането до покриване на общия размер на предварително определените и обявените финансови средства по настоящата схема.

Оценителната комисия има право да иска допълнителна информация във връзка с отстраняването на неясноти, свързани с проектното предложение. Непредставянето на исканата информация или непредставянето ѝ в указаните от комисията срокове може да доведе до отхвърляне на проектното предложение. Оценителната комисия няма да взема предвид допълнителна информация, постъпила след указаните срокове или такава водеща до промени в същността на проектното предложение.

В резултат от техническата и финансова оценка на проектното предложение Управляващият орган си запазва правото да отстрани заложените от кандидата дейности, по препоръка на оценителната комисия, в случаите, когато те са свързани с недопустими разходи. Управляващият орган си запазва правото да намали проектния бюджет по препоръка на оценителната комисия, в случаите, в които разходите са недопустими или не отговарят на пазарната стойност, като се съблюдава изискването за процентно съотношение между отделните категории разходи.

5.2.5. Списък на документите за кандидатстване при представяне на Формуляра за кандидатстване

Само кандидатите, успешно преминали оценката на формуляра за предварителен подбор и получили писмо-покана от ръководителя на Управляващия орган за представяне на проектното предложение, подготвят и представят описаните по-долу документи.

Основни документи:

- Формуляр за кандидатстване – **Приложение А-2** към Насоките за кандидатстване;
- Бюджет на проекта – **Приложение Б** към Насоките за кандидатстване (включва 3 таблици: Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране и Таблица 3: Собствен принос). Всички таблици на бюджета следва да бъдат подписани и подпечатани от кандидата.
- Декларация, че проектът не е финансиран от други източници на ЕС (**Приложение В1**);
- Декларация, че не е необходим ОВОС (**Приложение В2**);
- Финансов анализ, изготвен съгласно Указанията за проекти, генериращи приходи;
- Декларация за намерение (**Приложение В3**);
- Декларация за липса на обстоятелства по чл.7, ал.1 и 4 от ПМС №121/ 31.05.2007 г (**Приложение В4**), в случай, че партньорът е неправителствена организация;
- Автобиография на ръководителя на проекта (**Приложение Г**);
- Договор за партньорство, подписан и подпечатан от кандидата и всеки един от партньорите;
- Подходяща извадка/извлечение от Общински план за развитие (2007-2013г.) и/или областната стратегия за развитие и/или план/програма/стратегия за развитие на туризма в целевата територия, заверена с подпис, печат на съответната организация и текст „Вярно с оригинала“;
- Решение на съответния Общински съвет за кандидатстване с проект по настоящата схема, с което се декларира, че предназначението на обекта на интервенцията по предложения проект, няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта, както и че няма да бъде отдаван за стопанисване на други физически или юридически лица. (в случай, че обекта на интервенцията е общинска собственост).

Техническа документация

Кандидатът задължително представя към формуляра за кандидатстване **техническа документация**, включваща:

- **копие на технически или работен проект** съгласно Закона за устройство на територията и Наредба №4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, придружен от подробна количествено-стойностна сметка по видове СМР, съгласно **Приложение Б1 в един оригинал и две копия и в електронен формат (компактдиск)**. Електронният вариант на документа трябва да съдържа **идентична информация**, както представения на хартия вариант. *Кандидатът следва да подпише и подпечати Приложение Б1. Копията на техническата документация*

следва да бъдат заверени с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“;

- **Разрешение за строеж съгласно чл.148-156 от ЗУТ – оригинал или нотариално заверено копие;**
- **Оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите**, изготвена като комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант /независим строителен надзор/ за строежи 1-ва и 2-ра категория или Решение на експертния съвет на одобряващата администрация/ по-желание на възложителя - комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант за строежи 3 - та, 4-та и 5-та категория съгласно чл.142, ал.6 от ЗУТ – *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*;
- **Решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС или писмено становище от съответната РИОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на ЗООС. За всяко инвестиционно предложение бенефициентът следва сам да провери при съответната компетентна институция - РИОСВ дали следва да се извърши преценка за необходимостта от ОВОС или ОВОС – копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“.**
- **Решение по чл.18 или съответно решение по чл.20 и решение по чл.28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на плановете, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони, като всеки кандидат е длъжен да поиска от съответната компетентна институция - РИОСВ, извършване на преценка на вероятността за оказване на значително отрицателно въздействие на план/програма/проект или инвестиционно предложение върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000.**
- **Остойнотени технически спецификации по образец съгласно Приложение Б2 в случай на доставка на оборудване/съоръжения/ обзавеждане – заверени с подпис и печат на кандидата.**

Подкрепящи документи, които се представят от кандидата/ партньора:

- Регистрация по ЕИК (БУЛСТАТ) - копие, заверено с печат на кандидата/партньора и текст “Вярно с оригинала”;
- Регистрация по ЗДДС - копие, заверено с печат на кандидата/партньора и текст “Вярно с оригинала”;
- Счетоводен баланс и отчет за приходите и разходите за последната финансова година, за която счетоводните отчети са приключени/ последния годишен доклад⁴ - копие, заверено с подпис, печат на кандидата/партньора/ите и текст „Вярно с оригинала“;
- Съдебно решение за регистрация или съответните учредителни документи (статут или учредителен акт) в случай, че партньорът е неправителствена организация или туристическо сдружение по смисъла на чл.11,ал.1 от Закона за туризма - нотариално заверено копие;

⁴ Отнася се само за туристическите сдружения. Форматът трябва да е съобразен с изискванията на чл. 20 от Закона за статистиката, публикуван в интернет на адрес: http://www.nsi.bg/Forms/NTO_2005.pdf

- Удостоверение за актуално състояние, издадено не по-рано от 180 дни преди датата на представяне на проектното предложение (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение*) - оригинал или нотариално заверено копие;
- Последния годишен доклад⁵ (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение*) – копие, заверено с печат на партньора и текст “Вярно с оригинала”;
- Удостоверение от Националната агенция по приходите съгласно чл.87, ал.6 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, удостоверяващо липсата на неизпълнени задължения (дължимите осигурителни вноски и данъци) или погасителен план за разсрочване на задълженията, ако съществуват такива (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение*) - оригинал или нотариално заверено копие. Този документ трябва да е издаден не по-рано от 180 дни преди датата на представяне на проектното предложение;
- Документ, удостоверяващ вписване в Националния туристически регистър, поддържан от Държавната агенция по туризъм (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение*);
- Документ, удостоверяващ съгласуване с Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности за културните ценности, обект на интервенция по проекта;
- Други приложими разрешителни и съгласувателни документи в съответствие с нормативната база.

Изискваните подкрепящи документи трябва да бъдат представени в оригинал или фотокопия с надпис “Вярно с оригинала”, заверени с печат на кандидата/партньора, освен приложенията, за които по-горе изрично е посочено, че трябва да бъдат нотариално заверени. **Депозираните проектни предложения следва да съдържат и опис на всички приложени документи.**

5.3. Процедури по сключване на договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

5.3.1. Уведомяване относно решението на Договарящия орган във връзка с проектното предложение

Кандидатите ще бъдат уведомени писмено относно решението на Договарящия орган във връзка с тяхното проектно предложение.

Договарящият орган уведомява кандидати в срок от 15 работни дни от издаването на решението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Решение за отхвърляне на дадено проектно предложение или за неотпускане на безвъзмездна финансова помощ ще се взема на следните основания:

- предложението е непълно или не отговаря в други отношения на поставените административни условия и изисквания за допустимост;
- предложението не отговаря напълно на условията или финансовият и оперативен капацитет на кандидата не е достатъчен;
- предложението е получило оценка, по-ниска от предварително обявената минимална приемлива оценка;

⁵ Отнася се само за НПО. Форматът трябва да е съобразен с изискванията на чл. 20 от Закона за статистиката, публикуван в интернет на адрес: http://www.nsi.bg/Forms/NTO_2005.pdf

- въпреки, че проектното предложение покрива критериите, нужни за положителна оценка, е налице изчерпване на предвидените средства по схемата за безвъзмездна финансова помощ;
- един или повече от изисканите придружителни документи не са били представени в рамките на определения срок;
- други критерии, посочени в настоящите Насоки за кандидатстване не са били спазени.

5.3.2. Сключване на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

След решението на Договарящия орган за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ кандидатът ще бъде поканен да сключи договор за изпълнението на проекта, в който са описани правата и задълженията, които възникват за бенефициента (вж. Приложение Е).

5.4. Общи правила при изпълнението на проекти по договори за безвъзмездна финансова помощ

5.4.1. Специални условия, приложими при изпълнението на проекта

Всички допустими разходи (надлежно доказани със съответната фактура или друг допустим счетоводен документ) могат да бъдат представени за плащане само веднъж – т.е. разходите, за които е поискана безвъзмездна финансова помощ, не могат да бъдат предоставяни за плащане към други източници.

Бенефициентът е задължен да докладва и отчита изпълнението на проекта в съответните отчетни форми/формати и документи, приложени към настоящата схема и договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Бенефициентът е задължен да осигури директен достъп на представители на Договарящия орган и/или други одитиращи институции, да извършат проверка на място на резултатите от изпълнението на проекта.

Бенефициентът трябва да води точна и редовна документация и счетоводна отчетност, отразяваща изпълнението на проекта, използвайки подходяща и адекватна електронна система. Бенефициентът се задължава да открие и поддържа отделна банкова сметка или отделна партида към наличната му банкова сметка само за нуждите на проекта като гарантира, че генерираните лихви по нея могат да бъдат проследими и доказани, както и, че информацията по банковата сметка ще позволи лесното идентифициране и проследяване на разходите до и в счетоводните му системи.

В съответствие с Указания на Министъра на финансите (№91-00-502/27.08.2007 г.) относно третиране на данък върху добавена стойност като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, издадени на основание §6 от Преходните и заключителни разпоредби на ПМС №62/21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, Бенефициентите са отговорни за администриране на процеса на определяне на данък върху добавената стойност като допустим разход. ПМС №62/21.03.2007 г. въвежда понятието „възстановим данък добавена стойност” и го определя като недопустим разход за съфинансиране от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Бенефициентът ще следва Указанията на Министъра на Финансите (**Приложение И към настоящите**

Насоки за кандидатстване) за определянето на ДДС като възстановим и като невъзстановим (допустим разход), за оформянето на Искането за плащане, за документалната отчетност, както и всички други свои задължения по Указанията във връзка с получаване на средства от Договарящия орган.

Дълготрайните материални и нематериални активи, придобити от бенефициента изцяло или частично с предоставената безвъзмездна помощ, не могат да бъдат прехвърляни на трети страни по време на изпълнението на проекта и в определен период след неговото завършване, съгласно т.7.2 от Общите условия към договора за безвъзмездна помощ (**Приложение Е2**). В случай на нарушение на тези условия, средствата, получени като безвъзмездна финансова помощ, се възстановяват в пълния им размер от бенефициента.

5.4.2. Окончателен размер на безвъзмездната финансова помощ

Максималният размер на безвъзмездната финансова помощ по съответния проект ще бъде фиксиран в договора. Сумата ще се основава на бюджета, който е предварителна оценка на размера на допустимите разходи, необходими за изпълнението на проекта. Така, тази сума става окончателна едва след приключване на дейностите по проекта и одобряването на окончателните финансови отчети.

5.4.3. Невъзможност да се изпълнят целите на проекта

Ако бенефициентът не може да изпълни дейностите, заложи в договора, Договарящият орган има правото да спре плащанията цялостно или частично, в зависимост от невъзможността за изпълнение на задълженията от страна на бенефициента.

5.4.4. Промени в договора и бюджета

Изменение на договора за безвъзмездна финансова помощ се извършва чрез сключване на анекс (допълнително споразумение) към договора по взаимно съгласие на страните. Анексът към договора не може да нарушава конкурентните условия, съществуващи към момента на сключване на договора, и равното третиране на бенефициентите. В случаите когато промяната в бюджета или в описанието на проекта не засяга основната цел на проекта, а финансовият ефект от промяната се ограничава до прехвърляне на средства в рамките на едно основно бюджетно перо или до прехвърляне на средства от едно основно бюджетно перо в друго в размер по-малък от 15% от договорената стойност на бюджетните пера, Бенефициентът има право да приложи изменението, за което уведомява писмено Договарящия орган.

Задължително се изисква подписване на допълнително споразумение при промяна на първоначалните стойности на бюджетните пера, когато се извършва преразпределение на средствата в бюджета на проекта, водещо до увеличаване или намаляване с повече от 15 % на договорените в бюджета стойности по бюджетни пера.

Недопустими са промени в бюджета на договора, водещи до увеличаване на първоначално договорения процент и размер на безвъзмездната финансова помощ по договора и/или водещи до превишаване на средствата по бюджетни пера, за които има нормативно определен размер.

5.4.5. Плащания

Плащанията от Договарящия орган към бенефициента ще се извършват във формата на авансово, междинно/ междинни и окончателно плащания.

Авансовото плащане е до 20 % от стойността на общите допустими разходи при договори за инфраструктурни проекти над 1 милион лева.

Авансовото плащане се извършва след представяне на искане за плащане по образец (Приложение Е1-II) с включени приложения към него на следните документи:

- Копие на подписания от двете страни договор /Бенефициент и Договарящ орган/;
- Копие от подписани договори на бенефициента в качеството му на възложител за инфраструктурен проект над 1 милион лева по дейности за услуги/доставки/строителство с включена клауза за авансово плащане;
- Копие на банкови гаранции по подписани договори на бенефициента в качеството му на възложител за инфраструктурен проект по дейности за услуги/доставки/строителство.

Междинно/междинни и окончателно плащания се извършват на базата на действително извършени разходи и след представяне на междинен/междинни и окончателен финансов отчет.

5.4.6. Наблюдение на изпълнението на проекта и постигане на заложените резултати

Съгласно правилата на Регламент на Съвета №1083/2006г. (чл.60(b)) и 1826/2006г. (чл.13(2)), Договарящият орган или упълномощените от него лица извършват проверки за удостоверяване на административните, финансови, технически и физически аспекти на проекта. Проверките могат да бъдат както административни – проверка по документи, предоставени за възстановяване на разходи, така и проверки на място за изпълнение на дейностите, заложи по проекта.

5.4.7. Отчитане на проекта

Бенефициентът трябва да води точна и редовна документация и счетоводни отчети, отразяващи изпълнението на проекта, използвайки подходяща система за документация и счетоводно отчитане.

Бенефициентът е задължен да пази цялата документация по проекта за срок от три години след приключване на Оперативната програма в съответствие с чл.89 (3) от Регламент на Съвета № 1083/ 2006г.

След приключване на дейностите по проекта, бенефициентът е задължен да изготви и представи на съответния Регионален отдел **окончателен доклад, попълнен по образец на Договарящия орган**, относно изпълнението и постигнатите резултати. В доклада се посочва постигането на резултатите и целите на съответния проект чрез предварително зададените индикатори, както и се отчита реалното изпълнение на заложените стойности на индикаторите. Докладът трябва да описва и основните проблеми, възникнали по време на изпълнението на съответния проект, как тези проблеми са били решени, както и какви са били причините те да не бъдат преодолени. В случай, че не са постигнати резултатите от проекта или предварително зададените стойности на индикаторите, трябва да бъде представено подробно обяснение за причините.

Бенефициентът трябва да води прецизни и редовни доклади и прозрачни сметки за изпълнението на проекта.

5.4.8. Публичност

Проектът трябва да предвижда мерки за публичност и информираност за популяризиране на получената финансова подкрепа от Оперативна програма „Регионално развитие” чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) в съответствие с правилата на ЕС за комуникация и визуализация, предвидени в чл.8 от Регламент 1828/2006г. на Комисията и приложение 1 към него, както и с Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност от бенефициентите, изготвени от Управляващия орган на ОПРР (**Приложение 3**).

6. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

Документи за попълване	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ А -1: Формуляр за предварителен подбор на проектни предложения, съдържащ Контролен лист 1 – оценка на административното съответствие и Контролен лист 2 – оценка на допустимостта.</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ А - 2: Формуляр за кандидатстване, съдържащ Контролен лист 1 – оценка на административното съответствие и Контролен лист 2 – оценка на допустимостта.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Б: Формуляр на бюджет на проекта (Таблица 1 - Общи допустими разходи, Таблица 2 - Източници на финансиране, Таблица 3 - Собствен принос, ако е приложимо).</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Б1: Количествено-стойностна сметка.</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Б2: Остойностени технически спецификации.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ В1: Декларация, че проектът не е финансиран от други източници;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ В2: Декларация, че не е необходим ОВОС;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ В3: Декларация за намерие;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ В4: Декларация за липса на обстоятелства по чл.7, ал.1 и 4 от ПМС №121/ 31.05.2007 г.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Г: Формуляр на автобиография на ръководителя на проекта;</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Д: Декларация за партньорство.</p>
Документи за информация	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1: Проект на стандартен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-II: Образец на Искане за плащане;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-III: Формуляр на финансова идентификация;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-IV: Образец на Междинен доклад (технически);</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-V: Образец на Окончателен доклад (технически);</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VI: Образец на Междинен и Окончателен финансов отчет;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VII: Декларация за собствен принос;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VIII: Образец на Запис на заповед;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-IX: Образец на банкова гаранция за авансово плащане</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е2: Общи условия към финансираните договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР.</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ Е3: Указания за съхранение на документите по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013 г.;</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Ж: Декларация за нередности.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Ж-1: Уведомително писмо за осчетоводени нередности.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Ж-2: Уведомително писмо за осчетоводени върнати суми по нередности.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ З: Насоки за осъществяване на мерките по информация и публичност от бенефициентите по ОПРР.</p>

	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ И:</p> <p>Указания на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007 г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ No.01/10.03.2009г. относно условията и реда за изплащане на безвъзмездна финансова помощ със средства на Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз и кореспондиращото национално законодателство.</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ No.02/10.03.2009г. относно сертифициране на разходите по Оперативни програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз.</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДДС № 06/ 04.04.2008 г. относно редът и начинът за предоставяне и отчитане на средствата на Националния фонд от структурните фондове на ЕС и от кохезионния фонд, както и на средствата на Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ И-1: Декларация за съгласие за предоставяне на информация във връзка с ДДС от компетентните органи по приходите;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ И-2: Информация за размера на невъзстановимия данък върху добавена стойност, който се включва като допустим разход по проекта;</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Й: Указания за проекти, генериращи приходи</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ К: Указания за попълване на формуляра за предварителен подбор.</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ К 1: Указания за попълване на формуляра за кандидатстване.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Л: Списък на общините, избираеми за подкрепа по настоящата схема.</p>